ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

«Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε».

Ἔτος 67ον ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ, 1931. Ἀριθ. 9.

ΤΟ ΧΡΙΣΜΑ ΑΠΟ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ

«Καὶ σεῖς ἔχετε χρίσμα ἀπὸ τοῦ Ἁγίου, καὶ γνωρίζετε πάντα». (Α΄. Ἰωάν. β΄. 20).

Ὁ Ἰωάννης ὁμιλεῖ πρὸς τοὺς πιστοὺς τῆς ἐποχῆς του, καὶ δι᾽ αὐτῶν πρὸς τοὺς πιστοὺς ὅλων τῶν ἐποχῶν καὶ ὅλων τῶν ἐθνῶν, χωρὶς διάκρισιν καὶ χωρὶς περιορισμόν. Εἶναι πεποτισμένος μὲ τὸ κυριώτερον Χριστιανικὸν καθῆκον, τὴν μαρτυρίαν. «Ἐκεῖνο... τὸ ὁποῖον ἠκούσαμεν, τὸ ὁποῖον εἴδομεν... τὸ ὁποῖον ἐθεωρήσαμεν... μαρτυροῦμεν, καὶ ἀπαγγέλλομεν πρὸς ἐσᾶς...». (Α΄. Ἰωάν. α΄. 1-2). Τὴν μαρτυρίαν τὴν εὑρίσκει εἰς τὴν μεγάλην λέξιν, ἡ ὁποία περιβάλλει τὰ σύμπαντα καὶ εἶναι ἡ ΑΓΑΠΗ. Ἐπὶ τῆς ἀγάπης οἰκοδομεῖ τὸν Χριστιανικὸν χαρακτῆρα. Αὐτὴ εἶναι ἡ δύναμις, ἡ ὁποία πληροῖ τὸ σύμπαν, ὅπως ὁ Θεός· διότι «ὁ Θεὸς εἶναι ἀγάπη». Ἡ ἀγάπη εἶναι ἰσχυρά, ὅπως ὁ Θεός. Ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἐγνώρισαν, ᾠκειοποιήθησαν καὶ ἐκαλλιέργησαν τὴν ἀγάπην, εὗρον τὸ μυστικὸν τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἐπιτυχίας. Οἱ τοιοῦτοι ἔχουν τὸ χρῖσμα ἀπὸ τοῦ Ἁγίου καὶ γνωρίζουν πάντα. Οὕτω φθάνομεν εἰς τὸ ἐδάφιόν μας, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τῆς Χριστιανικῆς ἀπόψεως εἶναι σπουδαιότατον.

Ἡ σπουδαιότης τοῦ ἐδαφίου τούτου εἶναι τόσον μεγάλη, ὥστε εἴς τινας Χριστιανικὰς ὁμάδας ἢ Ἐκκλησίας ἠθέλησαν νὰ παραστήσωσι τὴν ἀλήθειαν αὐτοῦ διὰ συγκεκριμένων πραγμάτων, ὑλικῶν καὶ φθαρτῶν, νομίζοντες ὅτι οὕτω ἀποδίδουσι καλλίτερον τὴν πραγματικότητα. Καθ᾽ ἡμᾶς, ἡ πραγματικότης τοῦ ἐδαφίου κεῖται πέραν τῶν συγκεκριμένων καὶ ὑλικῶν παραστάσεων, καὶ ἀδύνατον εἶναι νὰ παρασταθῇ δι᾽ αὐτῶν. Ἡ ἔννοια τοῦ ἐδαφίου εἶναι ***πνευματική***, ὅπως εἶναι καὶ πᾶσα ἄλλη Χριστιανικὴ ἀλήθεια. Ἂν ὑπάρχῃ τι ἀντικειμενικὸν εἰς τὸ κεφάλαιον τῶν Χριστιανικῶν ἀληθειῶν (καὶ ὑπάρχει) τοῦτο εἶναι ἡ ἐκδήλωσις ἢ ἐξωτερίκευσις τῶν Χριστιανικῶν ἀληθειῶν εἰς τὴν ἔμπρακτον καθημερινὴν ζωὴν τοῦ Χριστιανοῦ ἀβιάστως καὶ χωρὶς διαλείψεις.

Οὕτως ἐννοεῖ ὁ Ἰωάννης τὴν ζωὴν τοῦ Χριστιανοῦ. Ζωὴν πλήρη ἀγάπης· ζωὴν πλήρη Πνεύματος Ἁγίου, τὴν ὁποίαν, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Ἰωάννου, παριστάνει τὸ «χρῖσμα ἀπὸ τοῦ Ἁγίου».

Α΄) ***Τὸ χρῖσμα.*** — Εἰς ὀλίγα σχετικῶς χωρία τῆς Κ. Δ. ἀπαντᾷ τὸ ῥῆμα «χρίω», καὶ τὸ οὐσιαστικὸν «χρῖσμα». Τὸ ῥῆμα ἀπαντᾷ τετράκις (Λουκ. δ΄, 18, Πράξ. δ΄. 27, ι΄. 38 καὶ Β΄. Κορ. α΄. 21), τὸ δὲ οὐσιαστικὸν τρίς, εἰς τὸ προκείμενον κεφάλαιον (Α΄. Ἰωάν. α΄. ἐδ. 20 καὶ 27). Εἰδικῶς ἐκεῖνα τὰ χωρία, τὰ

ὁποῖα σχετίζονται μὲ τὸ θέμα μας, εἶναι τὸ Β΄. Κορ. α΄. 21 - 22, ὅπου λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος: «Ὁ βεβαιῶν ἡμᾶς μεθ᾿ ὑμῶν εἰς Χριστόν, καὶ ὁ χρίσας ἡμᾶς, εἶναι ὁ Θεός· ὅστις καὶ ἐσφράγισεν ἡμᾶς καὶ ἔδωκε τὸν ἀρραβῶνα τοῦ Πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν». Τὸ Ἑβρ. α΄. 9 «Διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ Θεός, ὁ Θεός σου κτλ.» εἰλημμένον ἐκ τῆς Π. Δ. καὶ τὰ εἰς τὸ πρὸ ἡμῶν ἐδάφιον «Σεῖς ἔχετε χρῖσμα κτλ.» καὶ τὸ 27 ἐδ. «Καὶ τὸ χρῖσμα, τὸ ὁποῖον ὑμεῖς ἐλάβετε ἀπ᾿ αὐτοῦ....... καθὼς σᾶς διδάσκει τὸ αὐτὸ χρῖσμα περὶ πάντων.....». Πάντα ταῦτα τὰ χωρία σχετίζουσιν ἀμέσως τὸ χρῖσμα πρὸς τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὁποῖον ἀοράτως καὶ ἀφανῶς ἀλλ᾿ ἀποτελεσματικῶς ἐνεργεῖ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ πιστοῦ, διὰ νὰ καταστήσῃ αὐτὸν γνήσιον τέκνον τοῦ Θεοῦ καὶ πιστὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, ***γνωρίζοντα πάντα*** τὰ σχετικὰ μὲ τὴν σωτηρίαν, ***διάγοντα*** ζωὴν ἁρμόζουσαν καὶ ἀξίαν πρὸς τὴν μεγάλην ἀποστολήν του καὶ ***ἐργαζόμενον*** ἐν ἁρμονίᾳ πρὸς τὸ ἀποκεκαλυμμένον θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ἰωάννης δὲν ὁμιλεῖ περὶ θεωρητικῶν ἢ ἀφῃρημένων πραγμάτων· ὁμιλεῖ περὶ συγκεκριμένων καὶ πρακτικῶν ἀληθειῶν. «Σεῖς», λέγει ἀποτεινόμενος πρὸς Χριστιανούς, «ἔχετε χρῖσμα». Πῶς ἐγνώριζε τοῦτο ὁ Ἰωάννης, δὲν μᾶς λέγει. Ἐν τούτοις ὁμιλεῖ μετ᾿ ἀδιαφιλονεικήτου βεβαιότητος, οὔτε φοβεῖται μήπως ὁ λόγος του διεγείρῃ παρ᾿ αὐτοῖς τὸ πνεῦμα τῆς ὑπερηφανείας καὶ τοῦ ἐγωϊσμοῦ ἢ τῆς περιφρονήσεως τῶν ἄλλων. Διότι ὁ Ἰωάννης εἶχεν ἀκριβῆ γνωρίσματα τοῦ ἐν αὐτοῖς ὑπάρχοντος χρίσματος, ὡς π. χ. α΄) τὸ πνεῦμα τῆς ταπεινοφροσύνης· β΄) τὸ πνεῦμα τῆς ἀγάπης, ἀγάπης ἀφιλοκερδοῦς, ἀνυστεροβούλου, ἀνυποκρίτου· γ΄) τὸ πνεῦμα τῆς αὐτοθυσίας· δ΄) τῆς πρᾳότητος καὶ τοῦ ἁγιασμοῦ. Πάντα δὲ ταῦτα ὡς καρποὶ τῆς χάριτος ἀποτελεσματικῶς ἐνεργούσης ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν.

Δὲν δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν ἄλλως τὴν βεβαιότητα, μὲ τὴν ὁποίαν ὡμίλει ὁ Ἰωάννης μαρτυρῶν περὶ αὐτῶν, ὅτι ἔχουσι τὸ χρῖσμα ἀπὸ τοῦ Ἁγίου καὶ γνωρίζουσι πάντα. Τώρα αὐτά, τὰ ὁποῖα ἐλέχθησαν δι᾿ ἐκείνους, πρὸς οὓς ἔγραφεν ὁ Ἰωάννης, δύνανται νὰ λεχθῶσι καὶ δι᾿ ἡμᾶς; Δὲν θέλω νὰ ἦμαι ἀπαισιόδοξος· ἀλλ᾿ αὐτὰ τὰ γνωρίσματα ἐὰν δὲν τὰ καλλιεργῶμεν ἐπαρκῶς καὶ ἐὰν δὲν αὐξάνωμεν ἐν ἡμῖν αὐτοῖς καὶ συνεχῶς, δὲν θὰ τὰ ἴδωμεν ἐν ἡμῖν αὐτοῖς. Ἰδοὺ μία πολύτιμος εὐκαιρία νὰ στρέψωμεν ὀλίγον τὴν προσοχήν μας καὶ τὴν παρατηρητικότητά μας πρὸς τὰ ἔσω, πρὸς ἑαυτούς. Καὶ ἐὰν μὲν δὲν ὑπάρχωσιν ἐκεῖ, νὰ σπεύσωμεν νὰ ἐξακριβώσωμεν τὸ αἴτιον τούτου καὶ νὰ ζητήσωμεν τὴν ἄρσιν αὐτοῦ, οὕτως ὥστε νὰ δυνάμεθα νὰ βλέπωμεν τὰ γνωρίσματα τοῦ χρίσματος ἐν ἡμῖν. Ἐὰν δὲ ὄντως ὑπάρχωσιν ἐν ἡμῖν, νὰ καλλιεργῶμεν αὐτὰ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον. Διότι ἐὰν αἱ ἀλήθειαι τοῦ μακαρίου Εὐαγγελίου δὲν ἐξασκοῦν ἐφ᾿ ἡμᾶς τὴν σωτήριόν των πραγματικότητα καὶ δύναμιν, τοῦτο σημαίνει ὅτι δι᾿ ἡμᾶς ἀτομικῶς αἱ ἀλήθειαι αὗται δὲν ὑφίστανται. Ἀλλὰ διατί νὰ θέσωμεν ἐν ἀμφιβόλῳ τὴν ὕπαρξιν τῶν σωτηρίων ἀληθειῶν τοῦ Εὐαγγελίου διὰ τῆς ἰδικῆς μας σκληρότητος καὶ πωρώσεως, ἐνῷ βλέπομεν τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν ἐπὶ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ χαρακτῆρος τόσων Σαύλων μεταβληθέντων εἰς Παύλους, τόσων λῃστῶν καὶ ἀσελγῶν καὶ κακοπίστων ἀνθρώπων μεταβληθέντων εἰς ἁγίους καὶ κοσμούντων τὸ διάδημα τοῦ Σωτῆρος καὶ Λυτρωτοῦ των καὶ ἐργαζομένων ἀόκνως ὑπὲρ τῆς ἁγνότητος καὶ καθαρότητος

τῶν αἰσθημάτων, τῶν ἐπιθυμιῶν, τῶν διαθέσεων, τῶν ἐλατηρίων τῶν πέριξ των ἀνθρώπων; Ἀλλ' ἂς προχωρήσωμεν·

Β´) ***Ἡ γνῶσις.*** — «... σεῖς ἔχετε χρῖσμα ἀπὸ τοῦ Ἁγίου, καὶ γνωρίζετε πάντα». Ὁ λόγος, δι' ὃν λέγομεν ὅτι τὸ χρῖσμα εἶναι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, μὴ ἔχον καμμίαν σχέσιν πρὸς ὑλικὰς καὶ φθαρτὰς παραστάσεις, εἶναι ὁ ἑξῆς: ὅτι πᾶν ὅ,τι λέγεται περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, λέγεται καὶ περὶ τοῦ χρίσματος. «Ὁ Παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον .... ἐκεῖνος θέλει σᾶς διδάξει ***πάντα*** ...» (Ἰωάν. ιδ´. 26). «Ὅταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, θέλει σᾶς ὁδηγήσει εἰς ***πᾶσαν*** τὴν ἀλήθειαν» (Ἰωάν. ιϛ´. 13). «Γνωρίζετε πάντα», ἐπειδὴ ἔχετε τὸ χρῖσμα. Ἡ φαινομένη διαφορὰ ἐκλείπει, ὅταν ἀναλογισθῶμεν ὅτι ὅσα περὶ τῆς ἐνεργείας τοῦ Πνεύματος ἐλάλησεν ὁ Κύριος μελλοντικῶς, ἐνταῦθα ἐκτίθενται ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου ὡς περὶ ἐνεστώσης θετικῆς ἐπιδράσεως τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου ἐν τῇ πείρᾳ καὶ τῇ συνειδήσει τῶν Χριστιανῶν.

Τί εἶναι ὅμως ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα γνωρίζουσιν οἱ Χριστιανοί; Τί εἶναι ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα γνωρίζουσιν οἱ ἔχοντες ἢ λαβόντες τὸ χρῖσμα; Δηλαδὴ εἰς τίνα πράγματα ἀνάγεται ἡ γνῶσις τῶν Χριστιανῶν; Ἂς λεχθῇ προκαταβολικῶς ὅτι ἡ γνῶσις, τὴν ὁποίαν παράγει ἐν ἡμῖν τὸ χρῖσμα, δηλ. τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, δὲν ἀνάγεται εἰς τὸν συνήθη κύκλον τοῦ αἰσθητοῦ, ἀλλ' εἰς τὰ ζητήματα τῆς πίστεως καὶ τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Ἡ γνῶσις τῆς φύσεως, τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν δὲν μεταδίδεται θαυματουργικῶς, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐργασίας καὶ τῆς καλλιεργείας τῶν διανοητικῶν μας δυνάμεων. Τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἀσχολεῖται περὶ τὰ πνευματικὰ καὶ ἐρευνᾷ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ.

Οὕτως οἱ λαμβάνοντες τὸ χρῖσμα:

α´) Γνωρίζουσι τὸν Θεὸν ὡς Σωτῆρά των ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

β´) Γνωρίζουσιν ἑαυτοὺς ὡς τέκνα ὀργῆς ἐκ φύσεως καὶ ξένα πρὸς τὰς ἐπαγγελίας τοῦ Θεοῦ, σωζόμενα μόνον διὰ τῆς πίστεως εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, σταυρωθέντα ὑπὲρ αὐτῶν καὶ ἀναστάντα διὰ τὴν δικαίωσιν αὐτῶν.

γ´) Γνωρίζουσιν ὅτι μόνον τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀναγεννᾷ τὴν καρδίαν καὶ ὡς πνεῦμα ἁγιασμοῦ ἐξαγιάζει καὶ ἐξαγνίζει τὰ αἰσθήματα, τὰς διαθέσεις, τοὺς πόθους καὶ τὰ ἐλατήρια τῶν προσερχομένων διὰ πίστεως εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν.

δ´) Γνωρίζουσιν ὅτι ἡ παροῦσα ζωή, βραχεῖα ἢ μακρά, εἶναι μία περίοδος προπαρασκευῆς διὰ τὴν μέλλουσαν, καὶ ὅτι ἡ χρησιμοποίησις τῶν παρουσῶν εὐκαιριῶν ἐξασφαλίζει τὴν μέλλουσαν εὐτυχίαν καὶ μακαριότητα.

ε´) Γνωρίζουσιν ὅτι, ἂν θέλωσιν ἡ ζωή των νὰ ὁμοιάζῃ πρὸς τὴν ζωὴν τοῦ Χριστοῦ, πρέπει νὰ ἐκδηλοῦται ἐπὶ βάσεων θυσίας καὶ ἀνιδιοτελείας· καὶ

ϛ´) Γνωρίζουσιν ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ Χριστιανοῦ εἶναι κατ' ἐξοχὴν ζωὴ κεχωρισμένη ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας καὶ τῶν συνεπειῶν αὐτῆς, καὶ προσκεκολλημένη εἰς τὸν Χριστὸν καὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὸν ἁγιασμόν. Νεκρὸς πρὸς τὴν ἁμαρτίαν— ζωντανὸς διὰ τὸν Χριστόν.

Ἡ γνῶσις αὕτη, κατὰ τὸν Ἰωάννην καὶ τοὺς ἄλλους ἱεροὺς συγγραφεῖς, δὲν εἶναι οὔτε ἀφῃρημένη οὔτε θεωρητική, ἀλλὰ γνῶσις στενώτατα συνδεδεμένη μὲ τὴν πρακτικὴν ζωήν μας. «Γνωρίζετε πάντα», διὰ νὰ ἀποφεύγητε τὴν ἁμαρτίαν καὶ

νὰ ζῆτε διὰ τὸν Χριστόν, ἤτοι, νὰ ἐργάζεσθε διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἄλλων, νὰ ἐξαγγέλλητε τὰς ἀρετὰς τοῦ Θεοῦ πρὸς πάντας, προτάσσοντες τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν ζωήν σας ὡς ἀπόδειξιν τῆς σωτηρίου ἐνεργείας τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ ἐν ἡμῖν χρίσματος.

Γ') *Ὁ Ἅγιος.* — «Σεῖς ἔχετε χρῖσμα ἀπὸ τοῦ Ἁγίου».

Ἡ προέλευσις καὶ ἡ πηγὴ πάσης πνευματικῆς εὐλογίας εἶναι ὁ Ἅγιος Θεός.

Πᾶν ὅ,τι εἴμεθα, ὅ,τι ἀπολαμβάνομεν, ὅ,τι διανούμεθα καὶ προσπαθοῦμεν νὰ ἐπιτύχωμεν εἰς τὴν ζωήν, προέρχεται ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Θεοῦ, τόσον εἰς τὴν θρησκευτικήν, ὅσον καὶ εἰς τὴν φυσικήν μας ζωήν. Ἐκεῖνος, ὅστις μᾶς δίδει τὸ χρῖσμα καὶ τὴν γνῶσιν, μᾶς χορηγεῖ συγχρόνως καὶ τὴν ἀξίαν, τὴν ὁποίαν ἔχομεν. «Μὲ δόξαν καὶ τιμὴν ἐστεφάνωσας αὐτόν», λέγει ὁ Ψαλμῳδὸς (η') διὰ τὸν ἄνθρωπον. Ἡ δόξα αὕτη καὶ ἡ τιμὴ εἶναι ἡ φυσικὴ ἀξία, μὲ τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς ἐπροίκισε τὸν ἄνθρωπον, καὶ τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς ἁμαρτίας ἠμαύρωσε καὶ κατεσπίλωσεν, ἀλλ' ἡ ὁποία ἀπέμεινεν ἐσαεὶ δόξα καὶ τιμὴ τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ — Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν — ὅστις σήμερον, διὰ τοῦ ἀποτελεσματικοῦ ἔργου τῆς σωτηρίας, μᾶς δίδει τὴν ἀξίαν μας. Εἶναι ἡ ἀξία τῶν σεσωσμένων, οἱ ὁποῖοι ἔχουσι τὴν γνῶσιν, διότι ἔχουσι τὸ χρῖσμα, διότι ἐπίστευσαν καὶ ἐδέχθησαν τὸν Χριστὸν ὡς προσωπικὸν Σωτῆρά των. Τοῦτο προεξοφλεῖ τὴν ἀξίαν καὶ τὴν σχέσιν τοῦ τέως ἁμαρτωλοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Πατέρα. Ὁ Παῦλος, ὁμιλῶν περὶ τοῦ χρίσματος, λέγει «....Ὁ χρίσας ἡμᾶς, εἶναι ὁ Θεός, ὅστις καὶ ἐσφράγισεν ἡμᾶς καὶ ἔδωκε τὸν ἀρραβῶνα τοῦ Πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν» (Β'. Κορ. α'. 21, 22). Μὲ ἄλλους λόγους μᾶς ἔχει ἰδικούς του δυνάμει τοῦ χρίσματος.

Ὁποῖον μεγαλεῖον! ὁποῖος ὄγκος πνευματικῶν προνομιῶν! Ὁποία μεγαλειώδης ἀξία, τὴν ὁποίαν διὰ τοῦ Χριστοῦ ἐδώρησεν εἰς ἡμᾶς ὁ Θεός!

Ἀναγνωρίζομεν τὴν σπουδαιότητα τούτων; Ἐκτιμῶμεν τὴν σημασίαν των; Αἰσθανόμεθα τὴν εὐθύνην μας ἀπέναντι τῶν εὐλογιῶν αὐτῶν; Τὸ μεγαλείτερον λάθος πολλῶν Χριστιανῶν εἶναι ὅτι ὑποτιμοῦν ἢ ἀδιαφοροῦν διὰ τὰ πράγματα ταῦτα. Ἂν σήμερον ὁμοῦ μὲ τὴν οἰκονομικὴν κρίσιν, ἡ ὁποία μαστίζει τὸν κόσμον, βλέπωμεν καὶ σημεῖα πνευματικῆς κρίσεως, τῆς ὁποίας αἱ συνέπειαι εἶναι πολὺ βαρύτεραι καὶ σπουδαιότεραι ἀπὸ τὰς συνεπείας τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως, ἡ αἰτία ὀφείλεται εἰς τὴν ἀδιαφορίαν τοῦ σημερινοῦ Χριστιανοῦ καὶ τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου γενικῶς ὡς πρὸς τὰ ζωτικὰ ταῦτα ζητήματα τῆς πνευματικῆς του ζωῆς.

Ἡ ἀφετηρία μιᾶς καλλιτέρας αὔριον θὰ ἦναι πάντοτε ἡ συναίσθησις τῆς ἀξίας τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου ὡς Χριστιανοῦ — ὡς ἀνθρώπου ἔχοντος τὸ χρῖσμα καὶ τὴν γνῶσιν, ἐκδηλούμενα εἰς μίαν ζωὴν σύμμορφον πρὸς τὴν ζωὴν τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ δὲ πραγματοποίησις τῶν ὅσα ἔχει ὁ Χριστιανὸς καὶ τῶν ὅσα γνωρίζει θὰ διαλύσῃ τὰ μέλανα νέφη τῆς πνευματικῆς κρίσεως, ὅπως ἀνατείλῃ καλλιτέρα αὔριον.

Εἴθε ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ νὰ ἐνεργήσῃ ἐπὶ μὲν τῶν πιστῶν, πρὸς καλλιέργειαν ὅλων τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων καὶ πρὸς τελειοτέραν ἀφομοίωσιν πρὸς τὸν Χριστόν, ἐπὶ δὲ τῶν ἀδιαφόρων καὶ ταλαντευομένων, ὅπως οὗτοι ἀμέσως, σπεύδοντες πρὸς τὸν Χριστόν, ἀποκτήσωσι τὸ χρῖσμα καὶ τὴν γνῶσιν, πρὸς ἰδίαν των σωτηρίαν καὶ ἀποκατάστασιν ἀφ' ἑνός, καὶ ἀφ' ἑτέρου πρὸς δόξαν καὶ αἶνον τοῦ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀμήν!

Π. Γ. Λογγινίδης.

Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΖΩΗ ΕΙΝΑΙ ΖΩΗ ΑΝΑΜΕΜΟΡΦΩΜΕΝΗ, ΖΩΗ ΝΕΑ

«Μὴ συσχηματίζεσθε τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ μεταμορφοῦσθε τῇ ἀνακαινίσει τοῦ νοὸς ὑμῶν». (Ρωμ. ιβ΄. 2).

Εἰς τὴν προτροπὴν ταύτην τοῦ Ἀποστόλου Παύλου διακρίνονται τρεῖς ἰδέαι: ἡ τῆς ἀνάγκης ***ἐσωτερικῆς ἀναμορφώσεως,*** ἤτοι ἀνακαινίσεως πνευματικῆς, ἡ τῆς ἀνάγκης ***μεταμορφώσεως ἐξωτερικῆς***—τῆς ζωῆς—καὶ ἡ τῆς ***μὴ συμμορφώσεως*** πρὸς τὸν κόσμον.

α΄) ***Ἐσωτερικὴ ἀναμόρφωσις.***—Πάμπολλαι προσπάθειαι ἔχουν καταβληθῆ μέχρι σήμερον καὶ θὰ ἐξακολουθοῦν νὰ καταβάλλωνται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων πρὸς βελτίωσιν τῆς ὅλης καταστάσεως τῆς ἀνθρωπότητος. Μέτρα πολιτειακὰ καὶ δημοσιονομικά, διάφοροι μορφαὶ κοινωνικῆς ἀντιλήψεως καὶ ποικίλα συστήματα ἠθικοθρησκευτικὰ—ὅλα ταῦτα ἐφάνησαν ἀνεπαρκῆ πρὸς τὸν σκοπόν, καθότι θεραπεύουν μόνον τὴν ἐπιφάνειαν τῶν πληγῶν, χωρὶς νὰ εἰσχωρήσουν μέχρι τῆς ρίζης τοῦ κακοῦ.

Εἰς τὸ ζωτικὸν τοῦτο ζήτημα ὁ Ἀπόστολος Παῦλος προβάλλει λύσιν, καὶ ἡ λύσις αὕτη χωρεῖ βαθέως, μέχρι τῆς πραγματικῆς αἰτίας τοῦ κακοῦ. Εἶναι τελεία λύσις ὅλων τῶν προβλημάτων, ἀπορρέουσα ἐκ τῆς διδασκαλίας καὶ ἐκ τῆς ζωῆς αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ. Εἶναι τὸ δίδαγμα τῆς σχολῆς τοῦ Χριστοῦ, τῆς ὁποίας ὁ Παῦλος ὑπῆρξε πιστὸς μαθητὴς καὶ ἑρμηνευτής.

Ποῖον δὲ εἶναι τὸ δίδαγμα τοῦτο; Εἰς ὀλίγας λέξεις περικλείεται ὁλόκληρον: «Κάμετε τὸ δένδρον καλὸν καὶ θὰ ἔχητε καλὸν καρπόν». Ἡ θεραπεία τοῦ κακοῦ πρέπει νὰ γίνῃ εἰς τὴν ρίζαν τοῦ κακοῦ, ἥτις εἶναι τὸ βαθύτερον ἐκεῖνο Ἐγὼ τοῦ ἀνθρώπου, τὸ ὁποῖον διὰ ἀνεπαρκῶν λέξεων ὀνομάζομεν «νοῦν», «ψυχὴν» καὶ «καρδίαν». Ἡ θεραπεία αὐτὴ ἐνεργεῖται μὲ τὴν διανοητικὴν πληροφορίαν καὶ μὲ τὰ αἰσθήματα καὶ τοὺς πόθους, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὸν ἐσωτερικὸν ἄνθρωπον καὶ τὰ ὁποῖα κατευθύνουν τὰς πράξεις, τοὺς λόγους καὶ τοὺς διαλογισμοὺς αὐτοῦ.

Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ μᾶς πληροφορεῖ ὅτι «ἡ καρδία τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀπατηλὴ καὶ σφόδρα διεφθαρμένη». Ἀνάγκη λοιπὸν αὐτὴ νὰ ἀνακαινισθῆ, διότι ἐξ αὐτῆς προέρχονται αἱ ἐκβάσεις τῆς ζωῆς. Ἐξ αὐτῆς ἐξέρχονται «διαλογισμοὶ πονηροί, φόνοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι», κ.τ.λ. (Ματθ. ιε΄. 19). Ὁ δὲ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου, μακρὰν τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἐσκοτισμένος καὶ ἔχει ἀνάγκην νὰ διαφωτισθῆ, νὰ καθαρισθῆ καὶ νὰ καθοδηγηθῆ. Πρέπει ὁλόκληρος ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀνακαινισθῆ ἐσωτερικῶς, ὅπως δώσῃ σημεῖα ***νέας ζωῆς.*** Ἀλλὰ πῶς θὰ κατορθωθῆ τοῦτο;

Οὐχὶ βεβαίως διὰ τῶν ἰδίων προσπαθειῶν τοῦ ἀνθρώπου. Τοῦτο θὰ ἰσοδυνάμει μὲ τὴν ἀπαίτησιν, ὅπως τὸ δένδρον, τοῦ ὁποίου αἱ ρίζαι σήπονται εἰς ἔδαφος μεμολυσμένον καὶ βαλτῶδες, γεμίσῃ ἀπὸ νέον φύλλωμα, προβάλῃ κάλυκας ἀνθέων καὶ δώσῃ καρπόν.

Τὴν νέαν ζωὴν πρέπει νὰ τὴν λάβῃ ἔξωθεν ὁ ἄνθρωπος, δεχόμενος ἐν τῇ ψυχῇ του αὐτὸν τὸν Χριστόν, τὸν δοτῆρα τῆς ζωῆς τῆς αἰωνίου.

«Ἰδοὺ ἵσταμαι εἰς τὴν θύραν καὶ κρούω», λέγει ὁ Κύριος. «Ἐάν τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου καὶ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, θέλω εἰσέλθει πρὸς αὐτὸν καὶ θέλω δειπνήσει μετ᾽ αὐτοῦ καὶ αὐτὸς μετ᾽ ἐμοῦ» (Ἀποκαλ. γ΄. 20). Ὄχι «θὰ ἔλθω ὡς ἐπισκέπτης», ἀλλὰ «θὰ γίνω συγκάτοικός του, ***ἔνοικος ἐν τῇ καρδίᾳ του καὶ σύντροφος τῆς ζωῆς του***». Ἡ νέα, ἡ ἔξωθεν ζωὴ εἶναι λοιπόν: ***Ὁ Χριστὸς ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἀνθρώπου.*** Εἶναι τὸ σπέρμα ἐκεῖνο τὸ θεῖον, τὸ ὁποῖον θὰ ἐνεργήσῃ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τὴν ἀνακαίνισιν τοῦ νοός. Εἶναι ὁ σπόρος, τοῦ ὁποίου τὴν καλλιέργειαν πρέπει αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος νὰ περιβάλῃ μὲ ἄγρυπνον ἐπιμέλειαν, ῥαντίζων αὐτὸν διὰ τῶν δακρύων τῆς μετανοίας, ἐπαγρυπνῶν ἐπ᾽ αὐτοῦ διὰ τῆς προσευχῆς, ὅπως φέρῃ τοὺς ἀγλαούς του καρποὺς εἰς τὴν ζωήν του, κατὰ τρόπον ὥστε νὰ γίνῃ φανερὸν καὶ εἰς τοὺς πλησίον του, ὅτι εἰς τὸν χαρακτῆρα καὶ εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου ***διεμορφώθη ὁ Χριστός.***

β΄) ***Ἐξωτερικὴ μεταμόρφωσις.*** — Ἡ οὕτως ἀνακαινισθεῖσα καρδία, ἥτις ἐδέχθη τὸν Χριστόν, ἔλαβε τὸν σπόρον τῆς νέας ζωῆς καὶ καλλιεργεῖ τοῦτον δι᾽ ὅλων τῶν μέσων τῆς χάριτος, πρέπει ἐξ ἀνάγκης νὰ ἐμφανίζῃ τὴν ἀνακαίνισίν της καὶ ἐξωτερικῶς, εἰς τὰς μετὰ τῶν ἄλλων σχέσεις της, εἰς τὴν πιστὴν ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντος, εἰς τὴν ὅλην κατεύθυνσιν τῆς ζωῆς. Ἡ ὅλη ἐμφάνισις τοῦ μεταμορφωθέντος ἐσωτερικῶς πρέπει νὰ ἦναι χριστιανοπρεπὴς — νὰ ἦναι ἀναπαράστασις τοῦ ἐνοικοῦντος Χριστοῦ. Πρᾶγμα ἀδύνατον! θὰ εἴπῃ τις. Ἀλλ᾽ ἂς μὴ ἀπομακρυνθῶμεν τῆς ἰδέας τοῦ ***σπόρου.*** Εἶναι ἀναντίρρητον γεγονός, ὅτι ἕκαστος σπόρος φέρει καρπὸν κατὰ τὸ εἶδός του καὶ ὄχι ξένον πρὸς τοῦτο. Καὶ τὸ αὐτὸ ἀληθεύει ὡς πρὸς τὸν θεῖον σπόρον, τὸν ὁποῖον αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἐμφυτεύει ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ, καὶ τὸν ὁποῖον τὸ ἅγιον Πνεῦμα στερεώνει ὁλοὲν βαθύτερον ἐν ταύτῃ, ἐνῷ ὁ ἄνθρωπος, ἀγρύπνως ἐπιμελούμενος τοῦ πολυτίμου σπόρου, τὸν ποτίζει διὰ δακρύων μετανοίας καὶ τὸν περιβάλλει διὰ τῆς προσευχῆς καὶ τῶν ἄλλων μέσων τῆς χάριτος. Εἶναι δυνατὸν ὁ σπόρος οὗτος, προαχθεὶς εἰς φυτόν, νὰ φέρῃ καρπόν, ὅστις θὰ ἀναπαριστᾷ ὄχι τὸν Χριστόν, ἀλλὰ τὸν Κόσμον, τὸν Διάβολον, τὸ φρόνημα τοῦ κόσμου καὶ τὰ ἔργα τοῦ Διαβόλου; Οὐδέποτε! Ὅσον καὶ ἂν ὑπῆρξεν ἐλλιπὴς ἡ καλλιέργεια αὕτη ἐκ μέρους τοῦ ἀνθρώπου, ὅσον καὶ ἂν ἦναι ἰσχνὸν τὸ φύλλωμά του καὶ μικρὸς ὁ καρπός του, θὰ ἦναι ὅμως προϊὸν τῆς θείας σπορᾶς καὶ θὰ ὑπενθυμίζῃ τὸν Σπείραντα.

Πόσον εἶναι ἀναγκαῖον, ὅπως ὁ ἐσωτερικῶς ἀνακαινισθεὶς ἐπαγρυπνῇ διαρκῶς ἐπὶ τοῦ πολυτίμου σπόρου, ὅπως οὗτος διὰ τῆς καταλλήλου χρήσεως τῶν μέσων τῆς χάριτος αὐξηθῇ εἰς χαρακτῆρα ἀληθῶς Χριστιανικόν! Καὶ πόσον εἶναι μέγας ὁ κίνδυνος μήπως ἀτονίσῃ εἰς τὴν προσπάθειάν του, καταβαλλόμενος ὑπὸ τῶν ὑπούλων εἰσηγήσεων τοῦ Πονηροῦ καὶ ὑπὸ τοῦ τόσον ἑλκυστικοῦ κοσμικοῦ φρονήματος! Πόσον δὲ δύσκολον διὰ τὸν ἄνθρωπον νὰ ἀναπαριστᾷ τὸν χαρακτῆρα Ἐκείνου ἐν τῷ ἰδίῳ του χαρακτῆρι καὶ τῇ ἰδίᾳ του ζωῇ, εἰς τρόπον ὥστε οἱ πλησιάζοντες αὐτὸν εἰς τὰς διαφόρους σχέσεις τῆς ζωῆς νὰ ἀναγνωρίζωσιν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ζῇ μὲ τὸν Χριστὸν καὶ κατὰ Χριστόν!

γ΄) Ὅταν ὁ Χριστιανὸς δεχθῇ τὸν Χριστὸν διὰ νὰ ζῇ ἐν αὐτῷ καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα διὰ νὰ ὁδηγῇ τὰς πράξεις καὶ τὴν ὅλην του διαγωγήν, εἶναι φανερὸν

ὅτι δὲν θὰ συμμορφοῦται πλέον πρὸς τὸν κόσμον, δηλαδὴ πρὸς τὸ κοσμικὸν φρόνημα, τὸ ὁποῖον ἀντίκειται ὁλοτελῶς πρὸς τὸ φρόνημα τοῦ Χριστοῦ. Καὶ τοῦτο, διότι εἶναι ***φρόνημα ἁμαρτωλόν,*** ἀναπαριστῶν τὰς εἰσηγήσεις τοῦ Ἐχθροῦ τῆς ψυχῆς, ὅστις ἀπὸ τῆς παρακοῆς τῶν πρωτοπλάστων μέχρι σήμερον δὲν παύει νὰ καταβάλλῃ πᾶσαν προσπάθειαν διὰ παντὸς μέσου, ἀλλὰ κυρίως διὰ τῆς δολιότητος, ὅπως ἐμποδίσῃ τὸν ἁμαρτωλὸν ἀπὸ τοῦ νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπικοινωνίαν μετὰ τοῦ Σωτῆρός του. Αἱ ἀρχαὶ καὶ αἱ εἰσηγήσεις τοῦ Πονηροῦ διεμόρφωσαν τὸ κοσμικὸν φρόνημα οὕτως, ὥστε τὸ μέλαν νὰ φαίνεται λευκόν, καὶ τὸ μεσονύκτιον σκότος ἥλιος τῆς μεσημβρίας. Τὰ κοινωνικὰ σκάνδαλα, τὸ ἔγκλημα, ἡ δολιότης εἰς τὰς μετ' ἀλλήλων σχέσεις τῶν ἀνθρώπων, ἡ ἀσπλαγχνία, τόσον ἡ ἠθικὴ ὅσον καὶ ἡ ὑλική, ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν ἀνθρώπων, ἡ ὑπόθαλψις τῶν παθῶν διὰ πλείστων κοινωνικῶν συνηθειῶν, — ἐν ἑνὶ λόγῳ, ὅλη ἡ διαφθορὰ καὶ ὅλος ὁ ἐκφυλισμὸς — συγκεντροῦνται ὑπὸ τὴν ἰδέαν τοῦ «κόσμου», ὅπως τὸν παριστᾷ ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ περὶ τοῦ ὁποίου σαφῶς διακηρύττει ὁ Ἀπόστολος Ἰάκωβος, ὅτι «ἡ φιλία τοῦ κόσμου ἔχθρα τοῦ Θεοῦ ἐστιν· ὃς ἂν οὖν βουληθῇ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καθίσταται» (Ἐπιστολὴ Ἰακώβου δ'. 4). Ἐὰν δὲ ἤθελε φανῇ ὑπερβολικὴ ἡ ἐπὶ Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας εἰκὼν τοῦ κόσμου, ὡς τὴν περιγράφουν οἱ Ἀπόστολοι, ἂς στρέψωμεν τὰ βλέμματα ἐπὶ τῆς κοινωνίας κατὰ τὸν εἰκοστὸν μετὰ Χριστὸν αἰῶνα καὶ θὰ τὴν ἴδωμεν ἐκεῖ, ἂν ὄχι πανομοιότυπον, ἀλλὰ πάντως ὄχι καλλιτέραν.

Δύσκολον τῷ ὄντι εἶναι διὰ τοὺς Χριστιανοὺς (τοὺς πράγματι καὶ μὴ κατ' ὄνομα μόνον) νὰ ζῶσιν ἐν τῷ κόσμῳ, πρὸς τὸν ὁποῖον συνδέεται ὁ καθημερινὸς αὐτῶν βίος διὰ μυρίων δεσμῶν καὶ νὰ μὴ ὑποστῶσι τὴν ἐπήρειαν τοῦ κοσμικοῦ φρονήματος καὶ παρασυρθῶσιν εἰς πράξεις ἀντικρὺς ἐναντίας πρὸς τὰς ἐντελλομένας ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ (ὁ νοῶν νοείτω!). Ἀλλὰ καὶ πόσον εἶναι δύσκολον νὰ ἀποφύγῃ τις τὴν ἐπήρειαν ἐκείνην καὶ ἐξ ἐπαφῆς ἀκόμη μὲ τὰς κρατούσας συνηθείας, τὰς ὑποκρυπτούσας τὰ σχέδια τοῦ Πονηροῦ ὑπὸ ἐμφάνισιν κοινωνικήν, λόγῳ ἀναψυχῆς, διασκεδάσεως, διανοητικῆς εὐρύνσεως, κτλ. Καὶ πόσον ἀδιάρρηκτον πρέπει ὁ Χριστιανὸς νὰ διατηρῇ τὸν δεσμόν, ὅστις τὸν ἑνώνει μὲ τὴν «νέαν ζωήν»! Πόσον θερμῶς πρέπει νὰ ζητῇ τὴν ἄνωθεν ὁδηγίαν, ὅπως δυνηθῇ καὶ τοὺς σκοπέλους τῆς κοσμικῆς ἐπηρείας νὰ ἀποφύγῃ καὶ τὴν χριστιανοπρεπῆ του ἐμφάνισιν νὰ διατηρήσῃ, ἐξαγγέλλων διὰ τῆς ζωῆς του, ὅτι ὁ Χριστὸς πράγματι ζῇ ἐν αὐτῷ. Διότι τὸ νὰ ἦναί τις ὅμοιος μὲ τὸν Χριστὸν σημαίνει τὸ νὰ ἦναι πρᾶος, μακρόθυμος, ἀνεξίκακος, εὔσπλαγχνος, νὰ ἀγαπᾷ ὅπως ἠγάπησεν Ἐκεῖνος — ὄχι μόνον τοὺς ἀξίους νὰ ἀγαπῶνται, ἀλλὰ καὶ τοὺς μὴ τοιούτους — τοὺς ὁποίους διὰ τῆς ἀγάπης θὰ δυνηθῇ νὰ κερδίσῃ πρὸς τὸν Χριστόν, ὅπερ εἶναι καθῆκον πρώτιστον τοῦ Χριστιανοῦ.

Διὰ νὰ ἀντιδράσῃ τις πρὸς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ κόσμου δὲν ἀρκεῖ ἡ ἀτομικὴ προσπάθεια, ἐφ' ὅσον κυριαρχεῖ ἐν τῇ ψυχῇ ἡ ἀγάπη πρὸς τὰ τοῦ κόσμου καὶ τὸ κοσμικὸν φρόνημα. Ἀλλὰ πῶς θὰ ἐκριζωθῇ τοῦτο; Ἁπλούστατα διὰ τῆς ἀντικαταστάσεως. Θὰ εἰσέλθῃ ὁ Χριστὸς εἰς τὴν ψυχὴν καὶ θὰ καταλάβῃ τὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν κατέχει ἐκεῖ ὁ κόσμος. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς δὲ ἐκείνης ὁ Χριστὸς

θὰ ἦναι «*ὁ ἐνεργῶν ἐν ἡμῖν τὸ θέλειν καὶ τὸ πράττειν*». Πρὸ τῆς ὑπερλάμπρου Αὐτοῦ μορφῆς, ἡ δόξα καὶ τὰ θέλγητρα τοῦ κόσμου ἐκμηδενίζονται καὶ ὁ ἄνθρωπος, συνελθὼν ἐκ τῆς μέθης ὑπὸ τὴν ὁποίαν διῆγε, βλέπει καθαρὰ τὴν μηδαμινότητα ὅλων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἐνόμιζεν ἄξια τῶν πόθων καὶ μόχθων καὶ θυσιῶν του καὶ ἀναγνωρίζει ὅτι ἓν μόνον πρᾶγμα σημαίνει διὰ τοὺς Χριστιανούς, ***τὸ νὰ μένῃ ἐν αὐτοῖς ὁ Χριστός,*** οὕτως ὥστε ***«βλέποντες ὡς ἐν κατόπτρῳ τὴν δόξαν τοῦ Κυρίου μὲ ἀνακεκαλυμμένον πρόσωπον, νὰ μεταμορφοῦνται εἰς τὴν εἰκόνα Αὐτοῦ ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, καθὼς ἀπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ Κυρίου»*** (Β΄. Κορ. γ΄. 18).

Ο ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

[συνέχεια]

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ΄.

Δευτέρα ἱεραποστολικὴ περιοδεία.

Μετὰ τὴν ἐπιστροφήν των ἐξ Ἱεροσολύμων ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας διέτριψαν καιρόν τινα ἐν Ἀντιοχείᾳ «διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι μετὰ καὶ ἑτέρων πολλῶν τὸν λόγον τοῦ Κυρίου» (Πράξ. ιε΄. 35).

Κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἔλαβε χώραν ***τὸ μεταξὺ Παύλου καὶ Πέτρου ἐπεισόδιον,*** ὅπερ ἐκτίθεται εἰς τὴν Πρὸς Γαλάτας ἐπιστολὴν (β΄. 11 ἐπ.). Ὡς φαίνεται, ὁ Πέτρος, ἐλθὼν εἰς Ἀντιόχειαν διὰ κάποιον λόγον, κατ᾿ ἀρχὰς ἔζη ἐν ἐλευθέρᾳ ἐπικοινωνίᾳ μετὰ τῶν ἐκεῖ ἐξ ἐθνῶν Χριστιανῶν («συντρώγων μετ᾿ αὐτῶν») συμφώνως πρὸς τὰς ἀποφάσεις τῆς συνόδου τῶν Ἱεροσολύμων καὶ πρὸς τὴν ἰδίαν του στάσιν προηγουμένως ἐν Καισαρείᾳ (Πράξ. ια΄). Συνέπεσεν ὅμως μετ᾿ ὀλίγον νὰ ἔλθωσί τινες ἀδελφοὶ Ἰουδαῖοι ἐξ Ἱεροσολύμων «ἀπὸ Ἰακώβου» (1), ἐνώπιον δὲ αὐτῶν, οἵτινες βεβαίως ἦσαν τηρηταὶ τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου καὶ τῶν Ἰουδαϊκῶν προλήψεων, ὁ Πέτρος ἤρχισε νὰ ταλαντεύηται καὶ «ὑπέστελλε καὶ ἀφώριζεν ἑαυτὸν» («συνεστέλλετο καὶ ἀπεχώριζεν ἑαυτόν»), δηλ. δὲν συνανεστρέφετο οὐδὲ συνέτρωγε πλέον μὲ τοὺς ἐξ ἐθνῶν ἀδελφούς, «φοβούμενος τοὺς ἐκ περιτομῆς». Ὅπως ἄλλοτε εἶχε πρῶτον διακηρύξει ἑαυτὸν ἕτοιμον νὰ συναποθάνῃ μετὰ τοῦ Κυρίου του, αὐθημερὸν δὲ τὸν εἶχεν ἀπαρνηθῆ τρίς, διὰ τὸν φόβον μιᾶς δούλης (Λουκ. κβ΄. 33, 56—61), οὕτω καὶ τώρα, ἀφοῦ δημοσίᾳ

(1) Τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι ἀπεστάλησαν ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου Ἰακώβου καὶ μάλιστα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ κηρύξωσιν Ἰουδαϊσμόν, διότι ἦτο ἀδύνατον ὁ Ἰάκωβος νὰ πράξῃ τι ὅλως ἀντίθετον πρὸς τὴν πρὸ ὀλίγου ἐκδοθεῖσαν ἀπόφασιν τῆς ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων. Μᾶλλον φαίνεται ἡ φρᾶσις «ἀπὸ Ἰακώβου» ἐδῶ νὰ σημαίνῃ «ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων».

κατεφέρθη κατὰ πάσης διακρίσεως μεταξὺ Ἰουδαίων καὶ Ἐθνικῶν ἀδελφῶν, βλέπομεν αὐτὸν ἀπαρνούμενον τὰς ἀρχάς του καὶ διὰ τοῦ παραδείγματός του καθιεροῦντα ἀκριβῶς τοιαύτας διακρίσεις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ, διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαϊζόντων ἀδελφῶν.

Τοιαύτη διαγωγὴ δὲν ἠδύνατο εἰμὴ νὰ ἐξεγείρῃ τὴν ἀγανάκτησιν ἑνὸς θετικοῦ καὶ σταθεροῦ χαρακτῆρος, ὁποῖος ἦτο ὁ ἀπόστολος Παῦλος. Διότι ἡ ὑποχώρησις αὕτη τοῦ Πέτρου ὠφείλετο εἰς ποταπὴν καὶ ἁμαρτωλὴν ἀδυναμίαν — εἰς τὸν φόβον τῶν ἀνθρώπων — οὐχὶ εἰς τὸ εὐγενὲς ἐλατήριον, ὅπερ ἀλλαχοῦ διακηρύττει ὁ Παῦλος, τοῦ νὰ μὴ σκανδαλίσῃ τὸν ἀδελφόν του διὰ φαγητοῦ ἢ πότου (Α΄. Πρὸς Κορινθ. η΄). Ἐξ ἄλλου τὸ παράδειγμα τοῦ Πέτρου ἐκινδύνευε νὰ παρασύρῃ καὶ πολλοὺς ἄλλους εἰς τὴν παγῖδα τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ —αἵρεσιν ἥτις ἠπείλει αὐτὰ ταῦτα τὰ θεμέλια τῆς Ἐκκλησίας. Διότι μᾶς λέγει ὁ Λουκᾶς ὅτι «μετ' αὐτοῦ συνυπεκρίθησαν καὶ οἱ λοιποὶ Ἰουδαῖοι, ὥστε καὶ ὁ Βαρνάβας συμπαρεσύρθη εἰς τὴν ὑπόκρισιν αὐτῶν» (Γαλάτ. β΄. 13). Καὶ ὁ Παῦλος θὰ ἦτο προδότης πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸν Κύριόν του, ἐὰν ἐδίσταζε νὰ ἀντιταχθῇ πρὸς τὴν «ὑπόκρισιν» ταύτην.

Διὰ τοῦτο ὁ μέγας Ἀπόστολος μετὰ παρρησίας «ἀντέστη» εἰς τὸν Πέτρον καὶ δημοσίᾳ («ἐνώπιον πάντων») ἤλεγξεν αὐτόν. Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο, ἂν καὶ συνοπτικώτατα ἐξιστορεῖται εἰς τὰ ἱερὰ χρονικά, ἀποτελεῖ ἓν τῶν σημαντικῶν γεγονότων τῆς ἱστορίας τῆς πρώτης Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, οἱ δὲ λόγοι τοῦ Παύλου πρὸς τὸν συναπόστολόν του εἶναι θαυμασία διατύπωσις τοῦ Εὐαγγελίου ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Ἰουδαϊκὸν νόμον (Γαλάτ. β΄. 14 — 16): «***Εἰ σὺ Ἰουδαῖος ὑπάρχων ἐθνικῶς ζῇς καὶ οὐκ Ἰουδαϊκῶς, τί τὰ ἔθνη ἀναγκάζεις Ἰουδαΐζειν; Ἡμεῖς φύσει Ἰουδαῖοι καὶ οὐκ ἐξ ἐθνῶν ἁμαρτωλοί, εἰδότες δὲ ὅτι οὐ δικαιοῦται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου, ἐὰν μὴ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ ἡμεῖς εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν ἐπιστεύσαμεν, ἵνα δικαιωθῶμεν ἐκ πίστεως Χριστοῦ καὶ οὐκ ἐξ ἔργων νόμου. Διότι οὐ δικαιωθήσεται ἐξ ἔργων νόμου πᾶσα σάρξ***» (1).

Εἰς τὴν ἐπιτίμησιν ταύτην τοῦ Παύλου δὲν γνωρίζομεν τί ἀπήντησεν (ἐὰν ἀπήντησεν) ὁ Πέτρος. Δὲν εἶναι ἀπίθανον, ὅπως κατὰ τὴν προειρημένην ἄρνησίν του ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Πιλάτου, οὕτω καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίστασιν νὰ ἐμαλάχθη ἀποτόμως ἡ καρδία τοῦ Πέτρου καὶ νὰ ὡμολόγησε τὸ σφάλμα του. Πάντως οὐδέποτε πλέον ἔλαβεν ἀφορμὴν ὁ Παῦλος νὰ τὸν ἐπικρίνῃ, δὲν φαίνεται δὲ τὸ ὡς ἄνω ἐπεισόδιον νὰ διετάραξε τὰς μεταξὺ τῶν δύο ἀποστόλων ἐγκαρδίους σχέσεις. Τοὐναντίον, συγκινούμεθα ἀναγινώσκοντες εἰς τὴν Β΄. Καθολικὴν Ἐπιστολὴν τοῦ Πέτρου πῶς ὁ μέγας οὗτος ὑπηρέτης τοῦ Χριστοῦ παραπέμπει τοὺς ἁπανταχοῦ πιστοὺς εἰς τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Παύλου, εἰς τὰς ὁποίας συμπεριλαμβάνεται βεβαίως καὶ ἡ πρὸς Γαλάτας, ἔνθα αὐτὸς ὁ ἴδιος κατακρίνεται: «Καθὼς καὶ ὁ ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφὸς Παῦλος κατὰ τὴν αὐτῷ δοθεῖσαν σοφίαν ἔγραψεν ὑμῖν,

(1) Ἑρμηνευταί τινες φρονοῦσιν ὅτι οἱ λόγοι τοῦ Παύλου πρὸς τὸν Πέτρον συμπεριλαμβάνουσι καὶ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ β΄. κεφαλαίου. Οἱ περισσότεροι ὅμως καὶ δοκιμώτεροι ἑρμηνευταὶ θεωροῦσι τὰ ἐδάφια 17—21 ὡς ἐπεξήγησιν, προστεθεῖσαν πρὸς ἀπόκρουσιν ἐνδεχομένων δογματικῶν ἀντιρρήσεων τῶν Γαλατῶν.

ὡς καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἐπιστολαῖς, λαλῶν ἐν αὐταῖς περὶ τούτων» (γ΄. 15). Τὸ πνεῦμα τοῦτο ἀποτελεῖ θρίαμβον Χριστιανικῆς ταπεινοφροσύνης καὶ πραότητος, ἐὰν δὲ ἐπεκράτει ἔκτοτε ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ μέχρι σήμερον, πόσον διάφορος θὰ ἦτο ἡ ἱστορία καὶ ἡ θέσις τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας!

* * *

Ἀλλ᾽ ὁ Παῦλος, ἂν καὶ εὕρισκε πολλὴν ἐργασίαν ἐν Ἀντιοχείᾳ «διδάσκων καὶ εὐαγγελιζόμενος τὸν λόγον τοῦ Κυρίου», δὲν ἐλησμόνει ὅτι ὁ Κύριος τὸν εἶχε προορίσει νὰ ἐργασθῇ «εἰς ἔθνη μακρὰν» (Πράξ. κβ΄. 21) καὶ ὅτι ἡ ἀποστολή του δὲν ἦτο εἰς τὸν ζωηρὸν μέν, ἀλλ᾽ ὁπωσδήποτε περιωρισμένον κύκλον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀντιοχείας, ὅπου ὑπῆρχον καὶ ἄλλοι ἱκανοὶ διὰ τὸ κήρυγμα τοῦ λόγου.

Διὰ τοῦτο «μετά τινας ἡμέρας» (ἤτοι, ὀλίγον καιρὸν μετὰ τὴν ἐξ Ἱεροσολύμων ἐπάνοδόν των) «εἶπε Παῦλος πρὸς Βαρνάβαν: Ἐπιστρέψαντες δὴ ἐπισκεψώμεθα τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν κατὰ πᾶσαν πόλιν, ἐν αἷς κατηγγείλαμεν τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, πῶς ἔχουσι» (Πράξ. ιε΄. 36). Ἡ ψυχὴ τοῦ μεγάλου Ἀποστόλου ἦτο προφανῶς μετὰ τῶν κατεσπαρμένων ἐκείνων νεαρῶν ἐκκλησιῶν, ἃς αὐτὸς εἴτε μόνος, εἴτε μετὰ τοῦ Βαρνάβα, εἶχεν ὀργανώσει ἐν Κιλικίᾳ, Παμφυλίᾳ καὶ Λυκαονίᾳ.

Καὶ ὁ Βαρνάβας φαίνεται ὅτι ὑπὸ τῶν αὐτῶν αἰσθημάτων ἐνεφορεῖτο καὶ συνήνεσεν εἰς τὴν πρότασιν τοῦ Παύλου. Εὐθὺς ὅμως ὡς ἤρχισαν συζητοῦντες τὰ τῆς δευτέρας ταύτης ἱεραποστολικῆς περιοδείας των, ἀνεφύη μεταξύ των διάστασις ὡς πρὸς τὰς λεπτομερείας. Ὁ μὲν Βαρνάβας ἤθελε νὰ συμπαραλάβωσι μαζύ των καὶ πάλιν τὸν ἀνεψιόν του Ἰωάννην (Μάρκον), ὅπως κατὰ τὴν πρώτην περιοδείαν· ὁ δὲ Παῦλος ἠξίου, «τὸν ἀποστάντα ἀπ᾽ αὐτῶν ἀπὸ Παμφυλίας» καὶ μὴ συνακολουθήσαντα αὐτοὺς τότε, νὰ μὴ συμπαραλάβωσι. Ἐπῆλθε λοιπὸν «παροξυσμός», ἤτοι ἐρεθισμός, μεταξὺ τῶν δύο παλαιῶν φίλων καὶ συνεργατῶν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ἀφοῦ ἑκάτερος ἐξ αὐτῶν ἐπέμενεν εἰς τὴν ἄποψίν του. Καὶ ἐν τέλει, ἀπεφάσισαν ὅπως ἐξέλθωσιν εἰς περιοδείαν ἑκάτερος χωριστά (1). Ὅθεν ὁ μὲν Βαρνάβας, παραλαβὼν τὸν Μάρκον, ἐξέπλευσεν εἰς Κύπρον, ὁ δὲ Παῦλος, ἐκλέξας τὸν Σίλαν (2), ἐξῆλθε, «παραδοθεὶς τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν, διήρχετο δὲ τὴν Συρίαν καὶ Κιλικίαν, ἐπιστηρίζων τὰς ἐκκλησίας» (Πράξ. ιε΄. 39—41). Ἡ

(1) Ὅτι ἡ διαφωνία αὕτη δὲν ἐπέφερε ψυχρότητα διαρκῆ μεταξὺ Παύλου καὶ Βαρνάβα καταφαίνεται ἐκ διαφόρων ἐνδείξεων. Βραδύτερον ὁ Παῦλος ἀναφέρει εὐφήμως τὸν Βαρνάβαν ὡς ἐργαζόμενον, ὅπως αὐτός, διὰ τῶν ἰδίων του χειρῶν πρὸς ἐξοικονόμησιν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἵνα οὕτω καταστήσῃ τὸ κήρυγμά του ἀδάπανον (Α΄. Κορινθ. θ΄. 6). Περὶ δὲ τοῦ Μάρκου βραδύτερον ὁμιλεῖ μετ᾽ ἐπαίνων, ἀποκαλῶν αὐτὸν «συνεργόν» του, «χρήσιμον τῇ διακονίᾳ» καὶ «παρηγορίαν» του (Φιλήμ. 24, Β΄. Τιμ. δ΄. 11, Κολοσσ. δ΄. 10, 11).

(2) Περὶ τοῦ Σίλα ἐλάχιστα γνωρίζομεν. Εἰς τὴν ἐκκλησίαν Ἱεροσολύμων, κατὰ τὴν γενομένην ἐκεῖ πρώτην σύνοδον, ἦτο ἐκ τῶν «ἡγουμένων» (δηλ. προεστώτων). Ὁ Παῦλος τὸν ὀνομάζει «Σιλουανὸν» («Παῦλος καὶ Σιλουανὸς καὶ Τιμόθεος», Α΄. Θεσσ. α΄. 1, Β΄. Θεσσ· Θεσσ. α΄. 1, Β΄. Κορ. α΄. 19). Ἐπίσης καὶ ὁ Πέτρος (Α΄. Πέτρ. ε΄. 12): «διὰ Σιλουανοῦ τοῦ πιστοῦ ἀδελφοῦ, ὡς λογίζομαι».

χρονολογία τῆς ἐνάρξεως τῆς δευτέρας ταύτης περιοδείας τοῦ Παύλου εἶναι, κατὰ τοὺς ὀρθοτέρους ὑπολογισμούς, τὸ ἔτος 51 μ. Χρ.

Τὸ ὡς ἄνω δρομολόγιον τοῦ Παύλου (ἐπεκταθὲν κατόπιν πολύ, ὡς θὰ ἴδωμεν) ἦτο ἐνδεδειγμένον ἐκ τῶν πραγμάτων. Ἐν πρώτοις, ἐπεθύμει ὁ Παῦλος νὰ ἐπισκεφθῇ τὰς ἐκκλησίας, ἃς εἶχεν ἱδρύσει ἐν τῇ γενετείρᾳ Κιλικίᾳ κατὰ τὴν ἐκεῖ διαμονήν του, ὡς ἐλέχθη ἐν κεφ. Ζ΄. Πόσαι καὶ ποῖαι ἦσαν αἱ ἐκκλησίαι αὗται, δὲν γνωρίζομεν· ἀλλ' ἡ ἐγκύκλιος ἐπιστολὴ τῆς Συνόδου τῶν Ἱεροσολύμων (ἣν ὁ Παῦλος ἐκόμιζε μεθ' ἑαυτοῦ) ἀπηυθύνετο, ὡς εἴδομεν, καὶ πρὸς τοὺς «ἐν Κιλικίᾳ ἀδελφούς», φαίνεται δὲ ὅτι ἡ Ἰουδαΐζουσα προπαγάνδα εἶχε φθάσει καὶ ἕως ἐκεῖ.

Ἐκ Κιλικίας ὁ Παῦλος ἀνῆλθε (κατὰ πᾶσαν πιθανότητα διὰ τῶν «Κιλικίων Πυλῶν» τῆς ὀροσειρᾶς τοῦ Ταύρου) εἰς τὸ μέγα ὀροπέδιον τῆς Λυκαονίας καὶ ἔφθασεν εἰς Δέρβην καὶ Λύστραν. Εἰς Δέρβην δὲν μᾶς λέγει ὁ Λουκᾶς τί ἔπραξεν ὁ ἀπόστολος· βεβαίως ἡ ἄφιξίς του θὰ ἐχαροποίησε τοὺς ἐκεῖ «ἱκανοὺς» ἀδελφούς, οὓς πρὸ ἑνὸς ἔτους εἶχε μαθητεύσει εἰς τὸν Χριστόν, καὶ ἀναμφιβόλως παρέμεινεν ἐκεῖ ἡμέρας τινας νουθετῶν, ἐνθαρρύνων καὶ ἐνισχύων τοὺς ἀδελφοὺς διὰ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ.

Εἰς Λύστραν, ἥτις ἦτο καὶ μεγαλειτέρα τῆς Δέρβης καὶ συνεπῶς εἶναι πιθανὸν ὅτι οἱ ἐκεῖ ἐπιστραφέντες εἰς τὸν Χριστὸν ἦσαν περισσότεροι, ὁ Παῦλος ἀνεκάλυψεν ἕνα ἐκ τῶν πιστοτέρων μετέπειτα βοηθῶν καὶ συνεργατῶν του — τὸν ***Τιμόθεον.*** Οὗτος ἦτο ἤδη «μαθητής», εἶχε δηλ. δεχθῆ τὸν Χριστὸν κατὰ τὴν πρὸ ἑνὸς ἔτους πρώτην ἐκεῖ ἐπίσκεψιν τοῦ Παύλου. Κατήγετο ἐκ πατρὸς Ἕλληνος (ἤτοι, ἐθνικοῦ) καὶ μητρὸς Ἑβραίας — τῆς Εὐνίκης, γυναικὸς εὐσεβοῦς, καταγομένης καὶ αὐτῆς ἐκ μητρὸς εὐσεβοῦς, τῆς Λωΐδος. Αἱ δύο αὗται γυναῖκες, ἡ μήτηρ καὶ ἡ μάμμη, μετέδωκαν εἰς τὸν νεαρὸν Τιμόθεον τὴν «ἀνυπόκριτον πίστιν» των (Β΄. Τιμ. α΄. 5) καὶ «ἀπὸ βρέφους» ἐδίδαξαν αὐτὸν «τὰ ἱερὰ γράμματα» (γ΄. 15), ἤτοι, τὴν θρησκείαν τοῦ ἀληθοῦς Θεοῦ. Ἤδη δὲ εἰς ἀνδρικὴν ἡλικίαν εὑρισκόμενος ὁ Τιμόθεος εἶχε «καλὴν μαρτυρίαν», ἤτοι, ἔχαιρε φήμης ἀγαθῆς, παρὰ τοῖς ἀδελφοῖς καὶ ἐν Λύστροις καὶ ἐν Ἰκονίῳ.

Εἰς τοῦτον τὸν νέον ὁ Παῦλος διεῖδεν ἄνθρωπον κατάλληλον διὰ τὸ ἔργον τῆς διακονίας, καὶ ἀπεφάσισε νὰ τὸν συμπαραλάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τὴν περαιτέρω περιοδείαν του. Καὶ ἐν πρώτοις περιέτεμεν αὐτόν.

Διὰ τὴν πρᾶξιν ταύτην διάφοροι ἱστορικοὶ κατέκριναν τὸν Ἀπόστολον Παῦλον ὡς ἀσυνεπῆ πρὸς ὅσα ἐκήρυττε. Πῶς, εἶπον; αὐτὸς ὁ πολέμιος τοῦ Ἰουδαΐζοντος πνεύματος ἐν τῇ Χριστιανικῇ Ἐκκλησίᾳ, ὁ δημοσίᾳ ἀποδοκιμάσας τὸν συναπόστολόν του Πέτρον, ἐπειδὴ οὗτος ὑπεχώρησεν εἰς τοὺς Ἰουδαΐζοντας, πῶς αὐτὸς προέβη εἰς τὴν περιτομὴν ἑνος ἀδελφοῦ ἐθνικοῦ, ἀσπασθέντος ἤδη τὸ Εὐαγγέλιον τῆς χάριτος;

Ὁ Λουκᾶς μᾶς λέγει τὸν λόγον, δι' ὃν προῆλθεν ὁ Παῦλος εἰς τὸ διάβημα τοῦτο: «Διὰ τοὺς Ἰουδαίους τοὺς ὄντας ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις, ἐπειδὴ ἐγνώριζον πάντες τὸν πατέρα αὐτοῦ ὅτι ἦτο Ἕλλην.» Ὁ Παῦλος εἶχε μὲν στρέψει τὸ κήρυγμά του πρὸς τοὺς Ἐθνικούς, δὲν εἶχεν ὅμως παύσει νὰ ἐνδιαφέρεται καὶ ὑπὲρ τῶν ὁμοεθνῶν του Ἰουδαίων· καὶ διὰ τοῦτο τὸν βλέπομεν κατόπιν καὶ ἐν

Θεσσαλονίκῃ καὶ ἐν Βεροίᾳ καὶ ἐν Κορίνθῳ συχνάζοντα εἰς τὰς συναγωγὰς καὶ κηρύττοντα πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, καὶ ἐν Ρώμῃ ἔτι, εὐθὺς μετὰ τὴν ἄφιξίν του, καλοῦντα πρὸς ἑαυτὸν τοὺς Ἰουδαίους πρῶτον (Πράξ. κή. 17). Θὰ ἦτο λοιπὸν μέγα (σχεδὸν ἀνυπέρβλητον) πρόσκομα εἰς τὸ μεταξὺ τῶν ἁπανταχοῦ Ἰουδαίων ἔργον αὐτοῦ, ἐὰν συνωδεύετο καὶ συμπαρεστατεῖτο ὑπὸ βοηθοῦ ἀπεριτμήτου, ὅστις ἦτο καταγωγῆς ἐν μέρει Ἑβραϊκῆς.

Ἄλλοι τινὲς ἤλεγξαν τὸν Παῦλον ἐπὶ ἀσυνεπείᾳ, καθότι περιέταμε τὸν Τιμόθεον, ἐνῷ δὲν ἔπραξε τὸ αὐτὸ διὰ τὸν Τῖτον, ὅτε οὗτος τὸν συνώδευσεν εἰς τὴν σύνοδον ἐν Ἱερουσαλὴμ (Γαλάτ. β΄. 3). Εἶναι ὅμως φανερὸν ὅτι τὰ πράγματα ἦσαν ὅλως διάφορα ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ Τίτου. Τότε ἠξίουν οἱ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἱεροσολύμων Ἰουδαΐζοντες ὅτι ἡ περιτομὴ καὶ ἡ τήρησις τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου ἦτο ἀπαραίτητος διὰ τὴν ἐν Χριστῷ σωτηρίαν (Πράξ. ιε΄. 5), ἐὰν δὲ ὁ Παῦλος παρεδέχετο νὰ περιτμηθῇ ὁ Τῖτος, τοῦτο θὰ ἰσοδυνάμει μὲ τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀξιώσεως ταύτης τῶν Ἰουδαϊζόντων. Εἰς τὴν περίπτωσιν ὅμως τοῦ Τιμοθέου δὲν ἐτίθετο πλέον ζήτημα τοιοῦτον. Τοὐναντίον, ὁ Λουκᾶς μᾶς λέγει ὅτι ταυτοχρόνως μὲ τὴν περιτομὴν τοῦ Τιμοθέου ὁ Παῦλος καὶ ὁ Σίλας «παρέδιδον εἰς τοὺς [ἐν Λύστροις] ἀδελφοὺς φυλάσσειν τὰ δόγματα, τὰ κεκριμένα ὑπὸ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ»· ἤτοι, ἀνεκοίνωσαν εἰς αὐτοὺς τὴν ἀπόφασιν τῆς ἐν Ἱερουσαλὴμ γενομένης συνόδου, καθ᾽ ἣν δὲν ὑπεχρεοῦντο οἱ ἐξ ἐθνῶν πιστεύοντες νὰ τηρῶσι τὸν νόμον τοῦ Μωϋσέως.

Συγχρόνως μὲ τὴν περιτομὴν τοῦ Τιμοθέου ἔλαβε χώραν καὶ ἡ χειροτονία αὐτοῦ εἰς τὸ ἔργον τῆς ἱερᾶς διακονίας. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, αὕτη ἐγένετο ἐν Ἰκονίῳ, τῇ μεγίστῃ πόλει τῆς περιφερείας ἐκείνης, ὅπου καὶ ἡ νεοσύστατος Χριστιανικὴ ἐκκλησία θὰ ἦτο πολυαριθμοτέρα τῆς ἐν Λύστροις. Ὁ Παῦλος, γράφων βραδύτερον πρὸς τὸν Τιμόθεον, ὑπενθυμίζει εἰς αὐτὸν τὴν σεμνὴν ἐκείνην τελετήν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Τιμόθεος ἔδωκε «τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων» καὶ ἔλαβε «τὸ χάρισμα.... διὰ προφητείας μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου» τῆς τοπικῆς ἐκκλησίας καὶ «διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν» αὐτοῦ τοῦ Παύλου (Α΄. Τιμ. α΄. 18, δ΄. 14, στ΄. 12, Β΄. Τιμ. α΄. 6).

Ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Παύλου εἰς τὰς μέχρις Ἰκονίου ἐκκλησίας ὑπῆρξε λίαν καρποφόρος. Ὁ Λουκᾶς λέγει σχετικῶς: «Αἱ μὲν λοιπὸν ἐκκλησίαι ἐστερεοῦντο εἰς τὴν πίστιν καὶ ηὐξάνοντο τὸν ἀριθμὸν καθ᾽ ἡμέραν» (Πράξ. ιστ΄. 5),

Ἐξ Ἰκονίου ὁ Ἀπόστολος δὲν μετέβη εἰς τὴν Πισιδίαν, ὡς εἶχε μεταβῇ κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ περιοδείαν, ἀλλ᾽ ἐστράφη βορειότερον πρὸς νέα πεδία δράσεως. «Διελθόντες δὲ τὴν Φρυγίαν καὶ τὴν Γαλατικὴν χώραν, κωλυθέντες ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος λαλῆσαι τὸν λόγον ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἐλθόντες κατὰ τὴν Μυσίαν, ἐπείραζον (δηλ. ἐδοκίμασαν) κατὰ τὴν Βιθυνίαν πορεύεσθαι· καὶ οὐκ εἴασεν αὐτοὺς τὸ Πνεῦμα. Παρελθόντες δὲ τὴν Μυσίαν, κατέβησαν εἰς τὴν Τρῳάδα» (ιϛ΄. 6—8).

Ἐνταῦθα εἶναι ἀνάγκη νὰ διευκρινίσωμεν δι᾽ ὀλίγων τὰς γεωγραφικὰς ταύτας διαιρέσεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, διότι τοῦτο εἶναι χρήσιμον διὰ τὸν θέλοντα νὰ παρακολουθήσῃ ὅλην τὴν μετέπειτα ἱεραποστολικὴν δρᾶσιν τοῦ μεγάλου Ἀποστόλου.

Ὅταν ἀναγινώσκομεν ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ τὸ ὄνομα «Ἀσία», πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν ὄχι τὴν Ἀσιατικὴν ἤπειρον, ἀλλὰ τὴν Ρωμαϊκὴν ἐπαρχίαν, τὴν φέρουσαν τὸ ὄνομα τοῦτο, ἧς πρωτεύουσα ἦτο ἡ Ἔφεσος. Ἡ ἐπαρχία αὕτη, διοικουμένη ὑπὸ ἀνθυπάτου, περιελάμβανε τὰς παραλίους Μικρασιατικὰς χώρας, ἀπὸ τοῦ Ἀδραμυττηνοῦ κόλπου μέχρι περίπου τῆς σημερινῆς Μάκρης—ἤτοι, τὴν Ἰωνίαν, Λυδίαν, Καρίαν, Λυκίαν, κτλ. Τὰ πρὸς τὴν ἐνδοχώραν ὅρια τῆς ἐπαρχίας ταύτης δὲν εἶναι βέβαια, ἢ μᾶλλον, διαρκῶς μετεβάλλοντο κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας μ. Χρ. Εἶναι ὅμως βέβαιον ὅτι δὲν ἐξετείνοντο εἰς μέγα βάθος πρὸς ἀνατολάς, διότι ἐκεῖ ὑπῆρχον διάφοροι ἄλλαι ἐπαρχίαι.

Οὕτω λ.χ. πρὸς βορρᾶν τῆς ἐπαρχίας Ἀσίας ὑπῆρχεν ἡ ἐπαρχία Μυσίας, περιλαμβάνουσα τὴν Ἀσιατικὴν παραλίαν τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ ἀνατολικώτερον ταύτης ἡ μεγάλη ἐπαρχία Βιθυνίας, ἐκτεινομένη μέχρι τοῦ Πόντου. Νοτίως τῆς Βιθυνίας, ἐξετείνετο ἡ Γαλατία, ἡ Φρυγία, ἡ Πισιδία καὶ ἡ Παμφυλία, ἔτι δὲ ἀνατολικώτερον ἡ Λυκαονία, ἡ Κιλικία καὶ ἡ Καππαδοκία. Ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν τούτων ἡ μᾶλλον ἐνδιαφέρουσα διὰ τὴν βιογραφίαν τοῦ μεγάλου Ἀποστόλου εἶναι ἡ Γαλατία, τῆς ὁποίας ὅμως τὰ ὅρια ἐπανειλημμένας ὑπέστησαν μετατοπίσεις. Ὠνομάσθη ἡ ἐπαρχία αὕτη ἀπὸ τῶν Γαλατῶν ἐποίκων, ἢ μᾶλλον ἐπιδρομέων, οἵτινες ἐκκινήσαντες ἐκ τῆς Γαλατίας τῆς Δύσεως (τῆς σημερινῆς Γαλλίας) εἰσέβαλον κατὰ τὸν 3ον αἰῶνα πρὸ Χριστοῦ εἰς τὴν χερσόνησον τοῦ Αἵμου, κατῆλθον πρὸς νότον μέχρι Δελφῶν, κατόπιν δὲ ἐκδιωχθέντες ἐτράπησαν πρὸς ἀνατολὰς πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον καὶ τὴν Προποντίδα, καὶ διαπεραιωθέντες εἰς Μ. Ἀσίαν κατέλαβον μεγάλας ἐκτάσεις αὐτῆς. Οἱ Γαλάται οὗτοι ἦσαν οἱ Γάλλοι τῆς Ἀνατολῆς· ὁ Ρωμαῖος μάλιστα ἱστορικὸς Λίβιος ὀνομάζει τὴν ἐν Μ. Ἀσίᾳ Γαλατίαν «Γαλλογραικίαν», ὁ δὲ Ἱερώνυμος λέγει ὅτι ἡ Γαλατικὴ διάλεκτος, ἡ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του λαλουμένη ἐν Ἀγκύρᾳ, ἦτο σχεδὸν ἡ αὐτὴ μὲ τὴν λαλουμένην εἰς τὰ Τρέβιρα παρὰ τὸν Ρῆνον. Οἱ Γαλάται ἦσαν ἄνδρες πολεμισταὶ καὶ γενναῖοι, πρὸ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν ὁποίων οἱ ἰθαγενεῖς συνήθως ὑπεχώρουν ἔντρομοι. Συνέπεσε δὲ ἡ ἐμφάνισίς των ἐν Μ. Ἀσίᾳ μὲ πολέμους μεταξὺ τῶν βασιλέων τῆς Βιθυνίας καὶ τῆς Συρίας, καὶ οἱ ξένοι οὗτοι πολεμισταὶ εὗρον ἀπασχόλησιν ὡς μισθοφόροι ἀμφοτέρων τῶν ἐμπολέμων. Βραδύτερον ὅμως ἔπαυσαν οἱ πόλεμοι οὗτοι καὶ οἱ διάφοροι βασιλεῖς ἐν Μ. Ἀσίᾳ ἤρχισαν συνασπιζόμενοι κατὰ τῶν Γαλατῶν, οἵτινες εἶχον κατᾳστῆ ἐπίφοβοι. Ἐπὶ τέλους δὲ οἱ Ρωμαῖοι, κατὰ τὴν τελευταίαν πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα, ἐπελθόντες εἰς Μ. Ἀσίαν, καθυπέταξαν ἐκεῖ τοὺς πάντας, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν Γαλατῶν. Καὶ ἡ Ρωμαϊκὴ ἐπαρχία Γαλατίας, ὡς ἦτο ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Παύλου, ἐξετείνετο ἀπὸ Δορυλαίου καὶ Ἀγκύρας μέχρι σχεδὸν τοῦ Ἰκονίου καὶ τῆς Λυκαονίας. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς εἶχον πλέον ἐξελληνισθῆ· διὰ τοῦτο καὶ ἡ πρὸς Γαλάτας ἐπιστολὴ τοῦ Παύλου ἐγράφη Ἑλληνιστί.

Ποῖον ἀκριβῶς δρομολόγιον ἠκολούθησεν ὁ Παῦλος ἐν Γαλατίᾳ δὲν γνωρίζομεν. Εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας Ἐπιστολὴν τοῖς ὑπενθυμίζει (κεφ. δ΄. 13) ὅτι «δι' ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς» ἐκήρυξεν αὐτοῖς τὸ Εὐαγγέλιον, τοὔθ' ὅπερ οἱ ἑρμηνευταὶ σχεδὸν ὁμοφώνως ἐξηγοῦσιν ὡς σημαῖνον ὅτι ὁ Ἀπόστολος ἠρρώστησεν ἐκεῖ καὶ ἠναγ-

κάσθη νὰ παραμείνῃ καὶ νὰ ἀνακόψῃ τὴν ταχεῖαν διάβασίν του, σταθμεύων συχνάκις. Τοιουτοτρόπως ἠδυνήθη νὰ καλλιεργήσῃ τὸν πνευματικὸν τοῦτον ἀγρὸν λεπτομερέστερον ἢ εἰς ἄλλα τμήματα τῆς περιοδείας του. Ἐπειδὴ δὲ ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν ἡ Κ. Διαθήκη οὐδεμίαν πόλιν τῆς Γαλατίας ἀναφέρει ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐκεῖ πρώτην διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου, ἀφ᾽ ἑτέρου ὅμως βραδύτερον ὁ Παῦλος ἀπηύθυνεν ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν «πρὸς τὰς ἐκκλησίας τῆς Γαλατίας» φερόμεθα ἀναγκαίως εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι αἱ ἐκκλησίαι αὗται ἦσαν τῆς ὑπαίθρου χώρας, εἰς χωρία καὶ κωμοπόλεις, ὅπου ὁ Ἀπόστολος ἐστάθμευσε, βραδέως μετακινούμενος ἕνεκα τῆς ἀρρωστίας, ἐξ ἧς ἐκεῖ προσεβλήθη. (ἀκολουθεῖ)

ΑΙ ΠΡΟΦΗΤΕΙΑΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ

[Συνέχεια]

Ἰουδαία καὶ Βαβυλών.

Εἰς τὰ βιβλία Λευϊτικὸν καὶ Δευτερονόμιον ἔχομεν μερικὰς ἀξιοπαρατηρήτους προφητείας περὶ τῆς Ἰουδαίας καὶ τῶν Ἰουδαίων. Εἶναι προφητεῖαι αἵτινες θὰ ἐξεπληροῦντο μόνον κατόπιν ἐξακολουθητικῆς ἀπειθείας καὶ πείσμονος ἀποστασίας τῶν Ἰσραηλιτῶν. Εἰς τὸ Λευϊτικόν, μετὰ τὴν ἀπαρίθμησιν ἐλαφροτέρων τινῶν τιμωριῶν ἀναγινώσκομεν τὰ ἑξῆς:

«Ἐὰν δὲ καὶ διὰ τούτων δὲν μοῦ ὑπακούσητε, ἀλλὰ πορεύησθε ἐναντίον εἰς ἐμέ, τότε ἐγὼ θέλω πορευθῆ ἐναντίον εἰς ὑμᾶς μετὰ θυμοῦ, καὶ θέλω σᾶς παιδεύσει καὶ ἐγὼ ἑπταπλασίως διὰ τὰς ἁμαρτίας σας. Καὶ θέλετε φάγει τὰς σάρκας τῶν υἱῶν σας καὶ τὰς σάρκας τῶν θυγατέρων σας θέλετε φάγει. Καὶ θέλω κατεδαφίσει τοὺς ὑψηλοὺς τόπους σας, καὶ θέλω καταστρέψει τὰ εἴδωλά σας, καὶ θέλω ρίψει τὰ πτώματά σας ἐπὶ τὰ πτώματα τῶν βδελυρῶν εἰδώλων σας· καὶ θέλει σᾶς βδελυχθῆ ἡ ψυχή μου. Καὶ θέλω ἐξερημώσει τὰ ἁγιαστήριά σας, καὶ δὲν θέλω ὀσφρανθῆ τὴν ὀσμὴν τῶν εὐωδιῶν σας· καὶ θέλω ἐξερημώσει ἐγὼ τὴν γῆν σας· καὶ θέλουσι θαυμάσει εἰς τοῦτο οἱ ἐχθροί σας, οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτῇ. Καὶ θέλω σᾶς διασπείρει μεταξὺ τῶν ἐθνῶν· καὶ θέλω σύρει ὀπίσω σας μάχαιραν καὶ ἡ γῆ σας θέλει μένει ἔρημος καὶ αἱ πόλεις σας θέλουσιν εἶσθαι ἔρημοι. Τότε ἡ γῆ θέλει ἀπολαύσει τὰ σάββατα αὐτῆς, καθ᾽ ὅλον τὸν καιρὸν ὅσον αὐτὴ μείνῃ ἔρημος, καὶ σεῖς ἐν τῇ γῇ τῶν ἐχθρῶν σας· τότε θέλει ἀναπαυθῇ ἡ γῆ καὶ θέλει ἀπολαύσει τὰ σάββατα αὐτῆς» (Λευϊτ. κϛ΄. 27—34).

Οἱ λόγοι οὗτοι ἐγράφησαν πρὸ τῆς εἰσόδου τῶν Ἰσραηλιτῶν εἰς τὴν Παλαιστίνην, ἐξεπληρώθησαν δὲ μερικῶς καὶ προσωρινῶς πρὸ τῆς Χριστιανικῆς οἰκονομίας, ὡς ἐπὶ παραδείγματι κατὰ τὴν αἰχμαλωσίαν τῆς Βαβυλῶνος, ἀλλὰ μᾶς ἀποκλείεται νὰ ἐξετάσωμεν τὴν ἐκπλήρωσιν ταύτην κατόπιν τῶν ὁρίων ἅτινα ἐθέσαμεν. Ἐὰν ὅμως οἱ λόγοι οὗτοι θὰ ἐξεπληροῦντο ποτέ, θὰ ἔπρεπε νὰ ἐκπληρωθῶσι μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἀπόρριψιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Μᾶς διακη-

ρύττουν τί θὰ κάμῃ ὁ Θεὸς εἰς τὴν περίπτωσιν ἐπιμόνου ἀντιστάσεως τοῦ Ἰσραὴλ εἰς τὸ θέλημά Του. Ἡ ἐξακολουθητικὴ ἀπιστία καὶ ἐπίμονος παρακοὴ θὰ ἐπιφέρουν τὰς διακηρυσσομένας ποινάς, αἱ ὁποῖαι θὰ ἦναι ἀπόδειξις ὅτι διατελοῦν οὗτοι ὑπὸ τὴν δυσμένειαν τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν ὁ Χριστιανισμὸς ἦναι ἐκ Θεοῦ καὶ οἱ λόγοι οὗτοι εἶναι ἰδικοί Του, αὕτη εἶναι ἡ καλλιτέρα περίστασις τῆς ἐκπληρώσεώς των. Διότι ἐὰν ὁ Χριστὸς ἦναι τῷ ὄντι ὁ ἐξ ἀρχῆς ἐπαγγελθεὶς Σωτὴρ καὶ Βασιλεύς, ὃν ὁ Θεὸς ἔχρισεν ἐπὶ τῆς Σιών, τότε ἐξ ὅλων τῶν παραβάσεων, τὰς ὁποίας διέπραξέ ποτε ὁ λαὸς Ἰσραήλ, οὐδεμία εἶναι ἴση μὲ τὴν ἀποστασίαν τῶν 19 τούτων αἰώνων. Ἀπέρριψαν παντελῶς τὴν διαθήκην τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία, ὅταν ἀρχικῶς ἔγεινε πρὸς τὸν Ἀβραάμ, ἀνέφερεν Ἐκεῖνον (τὸν Χριστόν), ἐν τῷ Ὁποίῳ θὰ εὐλογοῦντο ὅλα τὰ ἔθνη τῆς γῆς. Τοῦτο βραδύτερον ἐπανελήφθη ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως, διακηρύξαντος ὅτι ὁ Θεὸς θὰ ἤγειρε μίαν ἡμέραν νέον προφήτην ὡς αὐτόν. Ὅταν ἐβασίλευσεν ἐπ' αὐτοὺς ὁ ἐκλεκτὸς τοῦ Θεοῦ βασιλεὺς Δαβὶδ ἐδιδάχθησαν νὰ ἀναμένωσι τὸν Υἱὸν τοῦ Δαβίδ, τοῦ ὁποίου τὸ σκῆπτρον θὰ ἐκυβέρνα ὅλα τὰ ἔθνη καὶ τοῦ ὁποίου ἡ βασιλεία θὰ ἦτο βασιλεία αἰώνιος. Ὁ Κεχρισμένος οὗτος ἀνεφέρετο ἔτι σαφέστερον ὑπὸ τῶν Προφητῶν, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν ὁμολογίαν αὐτῶν τῶν Ἰουδαίων ἦσαν οἱ ἐμπνευσμένοι κήρυκες τοῦ Θείου θελήματος. Καὶ ὅμως ὅταν ἦλθεν ὁ Χριστὸς ἔλεγον: «Δὲν θέλομεν τοῦτον νὰ βασιλεύσῃ ἐφ' ἡμᾶς». Τὸν ἐσταύρωσαν. Ἐβλασφήμησαν τὸ ὄνομά Του. Κατεδίωξαν τοὺς ὀπαδούς Του. Προσεπάθησαν νὰ ἀπαλείψουν τὸ ὄνομά Του ἐκ τῆς γῆς, σήμερον δὲ ἂν καὶ ἀνίσχυροι νὰ βλάψουν τὸν Χριστιανισμόν, ἐξακολουθοῦν νὰ τὸν ἀπορρίπτουν μὲ ἐπιμονὴν καὶ περιφρόνησιν. Ἐὰν κατόπιν ὅλων αὐτῶν δὲν ἐξεπληροῦτο τίποτε ἐξ ὅσων διεκήρυξεν ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, τότε δὲν δύναμαι νὰ φαντασθῶ ἰσχυρότερον ἐπιχείρημα ἐναντίον τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀπὸ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον μᾶς παρέχουν αὐτοὶ οὗτοι οἱ λόγοι τοῦ προφήτου. Θὰ ἀπεδεικνύετο τότε σαφῶς, ἢ ὅτι οἱ λόγοι οὗτοι δὲν ἦσαν ἀληθεῖς, ἢ ὅτι διὰ τῆς ἀπορρίψεως τοῦ Χριστοῦ οἱ Ἑβραῖοι δὲν ἀπέρριπτον τίποτε, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ ὀνομασθῇ διαθήκη ἢ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν ὅμως ἀπ' ἐναντίας ἐξεπληρώθησαν ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ λόγοι κατὰ γράμμα, δὲν ἀποδεικνύεται τότε ὅτι οὐ μόνον οἱ λόγοι τοῦ προφήτου ἦσαν λόγοι Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ὅτι ὁ ἀπορριφθεὶς Ἰησοῦς ἦτο ὄντως ὁ Κεχρισμένος τῆς ἐπαγγελίας;

Ἐξεπληρώθη ἡ προφητεία;

Ἂς ἴδωμεν τώρα ἐὰν ἡ προφητεία ἐξεπληρώθη. Περιοριζόμεθα πρὸς τὸ παρὸν εἰς ὅσα ἀναφέρονται εἰς τὴν χώραν, καὶ κατόπιν θὰ ἐξετάσωμεν τὴν ἱστορίαν τοῦ λαοῦ. Παρατηροῦμεν ἐν πρώτοις ὅτι θὰ ἔπαυεν ἡ Ἰουδαϊκὴ λατρεία καὶ θὰ ἠρημοῦντο τὰ ἁγιαστήριά των. «Δὲν θὰ ὀσφρανθῶ τὴν ὀσμὴν τῶν εὐωδιῶν σας», «Θὰ κατεδαφίσω τοὺς ὑψηλοὺς τόπους σας.... καὶ θὰ ἐξερημώσω τὰ ἁγιαστήριά σας» (Λευϊτ. κϛ'. 30, 31). Γνωρίζομεν ὁποία ἦτο ἡ Ἰουδαϊκὴ λατρεία κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Κυρίου μας. Ἡ ὑπὸ τοῦ νόμου καθωρισμένη λατρεία ἐξετελεῖτο πομπωδῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς ὑπὸ πλουσίου ἱερατείου. Ὁ φόρος τοῦ ναοῦ ἐκ δύο δραχμῶν δὲν ἐπληρώνετο μόνον ὑπὸ τῶν ἐν Ἰουδαίᾳ καὶ Γαλιλαίᾳ Ἑβραίων, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν ἁπανταχοῦ τοῦ κόσμου Ἑβραίων, καὶ ἀπεστέλλετο εἰς Ἱεροσό-

λυμα. Ὁ Ναὸς ἦτο ἓν ἐκ τῶν θαυμάτων τοῦ κόσμου. Ὁ Milman ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῶν Ἑβραίων, λέγει: «Ὑψηλὰ ὑπεράνω τῆς ὅλης πόλεως ὑψοῦτο ὁ ναός, συγκεντρώνων ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐπιβλητικὴν δύναμιν φρουρίου καὶ τὴν λαμπρότητα ἱεροῦ οἰκοδομήματος». Κατὰ τὸν Ἰώσηπον, ἡ πλατεία, ἐφ' ἧς ἵστατο, εἶχεν ἐπεκταθῆ ἀφ' ὅ,τι ἦτο ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Σολομῶντος, ἰδίως ἐπὶ τῆς βορείου πλευρᾶς, μέχρις οὗ ἔφθασε νὰ καλύπτῃ τετράγωνον, τοῦ ὁποίου ἑκάστη πλευρὰ ἦτο μήκους ἑνὸς σταδίου. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ τῆς ὡραιότητος τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ ναοῦ, τῆς μεγαλοπρεπείας τῶν κιόνων, τῶν στοῶν καὶ πυλῶν. «Ἡ ἐξωτερικὴ προσθία πρόσοψις τοῦ Ναοῦ δὲν ὑστέρει εἰς τίποτε, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ διεγείρῃ τὴν ἔκπληξιν καὶ τὸν θαυμασμὸν τῶν ἀνθρώπων. Ὅταν ἀνέτελλεν ὁ ἥλιος ἔβλεπέ τις μίαν ἀντανάκλασιν θαυμασίας λάμψεως, ἀκτινοβολοῦσαν ὡς αὐταὶ αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου. Ἐκ μακρᾶς ἀποστάσεως ἐφαίνετο ὡς ὄρος κεκαλυμμένον μὲ χιόνα». «Παμμεγέθης καὶ μεγαλοπρεπής», λέγει ὁ Hosmer, «ἦτο τῷ ὄντι ὁ ναὸς οὗτος. Οἱ Ρωμαῖοι ἦσαν τότε εἰς τὸ ὕψος τῆς δυνάμεώς των, καὶ ἐξοικειωμένοι μὲ ὅ,τι μεγαλοπρεπὲς εἶχε νὰ παρουσιάσῃ ὁ κόσμος, καὶ ὅμως ἐθεώρουν τὸν ναὸν αὐτὸν ὡς ἓν ἐκ τῶν θαυμάτων τοῦ κόσμου. Οἱ Ἡρῶδαι εἶχον δαπανήσει ἐπ' αὐτοῦ πολὺν θησαυρόν».

Τοιαύτη λοιπὸν ἦτο ἡ λατρεία καὶ ὁ «Ἅγιος Τόπος» τῶν Ἑβραίων κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Κυρίου μας. Ἀλλ' ὡς εἴδομεν, ἦτο γεγραμμένον ἀπὸ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν οὗτοι ἐξῆλθον ἐξ Αἰγύπτου, ὅτι ἐὰν θὰ ἐπληροῦτο τὸ μέτρον τῆς ἁμαρτίας των διὰ τῆς ἀπορρίψεως τῆς διαθήκης τοῦ Θεοῦ, οἱ ἅγιοι τόποι των θὰ ἠρημοῦντο καὶ ἡ λατρεία των θὰ ἔπαυεν.

Τέλος ἐφανερώθη ὁ Χριστός, καὶ κατόπιν ἀντιστάσεως καὶ διωγμοῦ τριῶν καὶ ἡμίσεως ἐτῶν, ὁ Ρωμαῖος διοικητὴς ἠναγκάσθη νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὸ θέλημα τῶν Ἑβραίων ἀρχόντων καὶ ὁ Ἰησοῦς ἐσταυρώθη. Κατόπιν τούτου ἐκηρύχθη τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ σταυρωθέντος καὶ ἀναστάντος Λυτρωτοῦ, ἀλλὰ καὶ πάλιν οἱ νέοι κήρυκες τοῦ Σταυροῦ ἐδιώχθησαν, ἐκακοποιήθησαν, ἐφυλακίσθησαν, ἐμαστιγώθησαν, ἐθανατώθησαν. Κατὰ τὸ ἔτος 70 ἐπῆλθεν ἡ συμφορά. Τὰ Ῥωμαϊκὰ στρατεύματα διέτρεξαν ὅλην τὴν χώραν μετὰ πυρὸς καὶ μαχαίρας, ἡ δὲ ἀντίστασις τὴν ὁποίαν συνήντων καθίστα τὴν λύσσαν των ἔτι ἀγριωτέραν. Οἱ ἱερεῖς ἐξωλοθρεύθησαν. Οἱ Ἅγιοι Τόποι κατέστησαν ἔρημοι. Ὁ ναὸς ἐκάη καὶ ἀνηλεῶς κατεστράφη. Ἡ Ἱερουσαλὴμ ἀφιερώθη εἰς τὸν Καπιτώλιον Δία, ἄνω δὲ τῆς πύλης τῆς πρὸς τὴν Βηθλεὲμ ἀγούσης ἐτέθη χάλκινος χοῖρος, διὰ νὰ μὴ διέλθῃ Ἑβραῖος ὑποκάτω τῆς μεμολυσμένης σκιᾶς του. Ἔκτοτε οὐδὲ ἅπαξ προσέφερεν Ἑβραῖος θυσίαν ἐκ τῶν ὁριζομένων ὑπὸ τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου. Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης τὰ πλήθη, τὰ ὁποῖα μετέβαινον εἰς Ἱεροσόλυμα ἀπὸ κάθε γωνίαν τῆς γῆς, ἔπαυσαν νὰ προσέρχωνται, καὶ ἡ κατάρα τῆς ἐρημώσεως ἐξακολουθεῖ μέχρι σήμερον, οἱ δὲ δεκαεννέα αὐτοὶ αἰῶνες μαρτυροῦν τὴν ἀλήθειαν τῆς προφητείας ἐκείνης:

«Δὲν θὰ ὀσφρανθῶ τὴν ὀσμὴν τῶν εὐωδιῶν σας.... θὰ κατεδαφίσω τοὺς ὑψηλοὺς τόπους σας.... καὶ θὰ ἐξερημώσω τὰ ἁγιαστήριά σας».

Ἀλλ' ὅσον φοβερὰ καὶ ἂν ἦτο ἡ ποινὴ αὕτη, ὑπελείποντο ἀκόμη καὶ ἄλλα δείγματα τῆς Θείας δυσμενείας.

Ἡ ἐκδίωξις τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐκ τῆς χώρας των.

«Θὰ σᾶς διασπείρω μεταξὺ τῶν ἐθνῶν» (Λευϊτ. κς΄. 33), ἵνα λέγωσιν οἱ ἄνθρωποι περὶ αὐτῶν: «Ὁ Κύριος ἐξερρίζωσεν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς γῆς αὐτῶν μετὰ θυμοῦ καὶ μετὰ ὀργῆς καὶ μετὰ μεγάλης ἀγανακτήσεως· καὶ ἔρριψεν αὐτοὺς εἰς ἄλλην γῆν, καθὼς εἶναι τὴν ἡμέραν ταύτην» (Δευτ. κθ΄. 28). Ἡ διασπορὰ τῶν Ἑβραίων εἶναι ἓν ἐκ τῶν γνωστῶν γεγονότων τῆς ἱστορίας. Ἡ ἱστορία των παρέχει μίαν περισσοτέραν ἀπόδειξιν περὶ τοῦ ὅτι ἡ Ἁγία Γραφὴ ὁμιλεῖ μετὰ μεγάλης ἀκριβείας. Οὐχὶ μόνον ἀπεκόπη ἡ Ἰουδαϊκὴ φυλὴ ὡς δένδρον καὶ οἱ κλάδοι της διεσκορπίσθησαν, ἀλλὰ κυριολεκτικῶς «ἐξερριζώθη». Τοῦτο δὲν συνετελέσθη ὁλοσχερῶς κατὰ τὴν πρώτην κατάκτησιν ὑπὸ τὸν Οὐεσπασιανὸν καὶ Τῖτον, ὅταν ἐπολιορκήθη ἡ Ἱερουσαλὴμ καὶ ἔπεσαν τὰ φρούριά της τὸ ἓν κατόπιν τοῦ ἄλλου καὶ πᾶσα ἀντίστασις κατεστάλη. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι πολλοὶ ἐφονεύθησαν τότε, καὶ ἔτι περισσότεροι ἀπήχθησαν ὅπως σφαγῶσιν εἰς τὰ Ῥωμαϊκὰ ἀμφιθέατρα ἢ διέλθωσι τὴν ζωήν των ἐν δουλείᾳ. Φαίνεται ὅμως ὅτι πολλοὶ ἐκ τῶν κατοικούντων εἰς χωρία καὶ ἄλλας πόλεις ἔμειναν ἐκεῖ, καὶ μόνον 60 ἔτη βραδύτερον (135 μ. Χ.) συνεπληρώθη ἡ ὁλοσχερὴς καταστροφὴ τοῦ λαοῦ. Εἷς ψευδὴς Μεσσίας, ὀνόματι Βάρ - Κοχεβὰ (υἱὸς ἀστέρος), διήγειρε τὴν ἐπιθυμίαν των πρὸς ἐκδίκησιν καὶ τὴν ἐλπίδα των ὅτι ὁ Θεὸς ἤθελεν ἐπιβλέψει ἐπ᾿ αὐτοὺς κατὰ τὴν συμφοράν των. Οἱ ὑπολειφθέντες εἰς τὴν χώραν ἦσαν τώρα ἀρκετοὶ πρὸς φρούρησιν 50 φρουρίων καὶ 985 χωρίων. Αἱ πρῶται των ἀπόπειραι φαίνεται ὅτι ἐστέφθησαν ὑπὸ ἐπιτυχίας. Οἱ Ῥωμαῖοι ἡττήθησαν καὶ ὁ Ἰούλιος Σεβῆρος, ὁ μᾶλλον διακεκριμένος στρατηγὸς τῆς ἐποχῆς, ἐκλήθη ἐκ Βρεττανίας ὅπως ἀναλάβῃ τὴν ἀρχηγίαν τῶν Ῥωμαϊκῶν στρατευμάτων. Ἡ καταστολὴ τῆς ἐπαναστάσεως ἀπῄτει χρόνον καὶ ἐπιτηδειότητα, εἶχον δὲ ἐπέλθει τόσαι σοβαραὶ ἀπώλειαι, ὥστε ὁ πόλεμος ἐκεῖνος ἐθεωρήθη κατόπιν ὡς ὁ καταστρεπτικώτερος πόλεμος, τὸν ὁποῖον διεξήγαγόν ποτε οἱ Ῥωμαῖοι.

Ἀναφέρονται φρικιαστικά τινα ἐπεισόδια ὑπὸ Ῥαββίνων περὶ τῆς σφαγῆς, ἡ ὁποία ἐγένετο κατὰ τὸν τελικὸν θρίαμβον τῆς Ῥώμης· εἷς μάλιστα Ῥωμαῖος ἱστορικὸς ἀναφέρει ὅτι κατὰ τὸν πόλεμον ἔπεσαν 580,000 διὰ μαχαίρας, μὴ συμπεριλαμβανομένων τῶν ἀποθανόντων ἐκ πείνης, ἀσθενείας καὶ πυρός. Οἱ ἐναπολειφθέντες ὡδηγήθησαν καθ᾿ ὁμάδας εἰς τὰς δουλαγορὰς καὶ ἐπωλήθησαν ὡς δοῦλοι. Ἡ γῆ ἠρημώθη παντελῶς, οἱ κάτοικοι «ἐξερριζώθησαν» καὶ ἔκτοτε δὲν ἐγκατεστάθησαν ἐκ νέου εἰς τὴν χώραν τὴν ὑποσχεθεῖσαν εἰς τοὺς πατέρας των. Γνωρίζομεν ὅμως βεβαίως ὅτι ἐν τέλει οἱ Ἑβραῖοι θὰ ἐπιστρέψουν εἰς Παλαιστίνην (Ῥωμ. ια΄. 25 — 26).

Ἡ ἐκπλήρωσις τῶν προφητειῶν, αἱ ὁποῖαι προέλεγον τὴν καταδίκην, μᾶς παρέχει τὴν ἐγγύησιν ὅτι καὶ αἱ προφητεῖαι αἱ ὑποσχόμεναι ἔλεος θὰ ἐκπληρωθοῦν ἐπίσης. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ἡ καταδίκη ἐξακολουθεῖ. Ὁ Rabbinowitz, μεταβὰς ἐν ἔτει 1882 εἰς Παλαιστίνην ὅπως ἐξακριβώσῃ ἐὰν οἱ ἐν διασπορᾷ διατελοῦντες Ἰουδαῖοι θὰ ἠδύναντο νὰ εὕρουν καταφύγιον εἰς τὴν ἀρχαίαν των γῆν, ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἰδέαν αὐτήν.

Ἠναγκάσθη νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ἡ πτωχεία τοῦ ἐδάφους καὶ ἡ πίεσις τῆς Τουρκικῆς κυβερνήσεως καθίστων τὴν ἐπιστροφὴν ἀδύνατον. Καίτοι ὅμως ἀπώ-

λεσεν ἡ χώρα τοὺς ἀρχαίους της κατοίκους, δὲν ἐπέπρωτο νὰ μείνῃ ἀκατοίκητος.

Οἱ ἐχθροί των θὰ κατῴκουν ἐν αὐτῇ. «Θέλω ἐξερημώσει ἐγὼ τὴν γῆν σας· καὶ θέλουσι θαυμάσει εἰς τοῦτο οἱ ἐχθροί σας, ***οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτῇ***» (Λευϊτ. κϛ΄. 32). Οἱ Ἰσραηλῖται θὰ ἐξερριζώνοντο, ἄλλοι ὅμως θὰ κατῴκουν τὴν χώραν ἀντ᾽ αὐτῶν. Οἱ λόγοι οὗτοι ἐξεπληρώθησαν.

Μετὰ τὴν καταστολὴν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 135 μ. Χ., ὁλόκληρος ἡ χώρα ἐτέθη ὑπὸ πώλησιν κατὰ διαταγὴν τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ καὶ ἠγοράσθη ὑπὸ Ἐθνικῶν, οἵτινες ἦλθον νὰ ἐγκατασταθοῦν εἰς τὴν χώραν, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξεβλήθησαν οἱ Ἑβραῖοι. Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης μέχρι σήμερον ἡ χώρα κατοικεῖται ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν των, καίτοι δὲ αἱ φυλαί, αἱ ὁποῖαι ἀρχικῶς ἠγόρασαν τὴν χώραν, ἐξετοπίσθησαν πρὸ πολλοῦ παρ᾽ ἄλλων, οὗτοι ἦσαν καὶ εἶναι ξένοι πρὸς τοὺς Ἑβραίους καὶ ἐχθροὶ αὐτῶν.

Ἡ ἐρήμωσις τῶν πόλεων.

Ἡ προφητεία περὶ τῆς ἐρημώσεως τῶν πόλεων ἐξεπληρώθη τῷ 70 μ. Χ. καὶ ἔτι πληρέστερον τῷ 135 μ. Χ. Ἐκ τῆς ἱστορίας μανθάνομεν ὅτι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην «ὁλόκληρος ἡ Ἰουδαία ἦτο ἔρημος. Λύκοι καὶ ὕαιναι ὠρύοντο εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν ἠρημωμένων πόλεων». Ἴσως νομίσῃ τις, ὅτι ἐὰν ἐξεπληροῦτο ἡ προγενεστέρα προφητεία καὶ ἡ χώρα κατῳκεῖτο ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τῶν Ἑβραίων, ἡ ἐρήμωσις αὕτη δὲν θὰ ἦτο διαρκής. Καὶ ὅμως τοῦτο θὰ ἦτο ἓν ἐκ τῶν παντοτεινῶν δειγμάτων τῆς θείας ἀγανακτήσεως. «Αἱ πόλεις σας θὰ ἦναι ἔρημοι» (Λευϊτ. κϛ΄. 33). Ἐπ᾽ ὀλίγον καιρὸν ἐφαίνετο ὡς νὰ κατώρθωσαν νὰ ἀποφύγουν τὴν καταδίκην ταύτην. Ἡ ἐκπλήρωσις τῆς μιᾶς προφητείας ἐφαίνετο ὡς νὰ ἠμπόδιζε τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἄλλης. Αἱ κατειρειπωμέναι πόλεις ἀνῳκοδομήθησαν καὶ ἦσαν κατῳκημέναι ὑπὸ τῶν νέων λαῶν. Ὅτε ὁ Χριστιανισμὸς εἶχε θριαμβεύσει ἐν τῷ μακρῷ αὐτοῦ ἀγῶνι κατὰ τῆς εἰδωλολατρείας τῆς Ῥωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας, καὶ ὁ Κωνσταντῖνος ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ θρόνου τῶν Καισάρων, ἡ Παλαιστίνη ὑπέστη μεγάλην μεταβολήν. Μεγαλοπρεπεῖς ἐκκλησίαι ἀνηγέρθησαν εἰς τὰ ἀξιολογότερα μέρη, τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν Παλαιὰν καὶ Καινὴν Διαθήκην, καὶ ἡ Παλαιστίνη ἐθεωρεῖτο ὡς ἡ ἁγία γῆ τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας. Ὅταν οἱ Πέρσαι ὑπὸ τὸν Χουρσὰν τὸν Β΄ εἰσήλασαν εἰς τὴν χώραν, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 7ου αἰῶνος, ἡ Γαλιλαία καὶ ἡ ἐπαρχία ἡ πέραν τοῦ Ἰορδάνου εἶχε τόσας ὀχυρὰς πόλεις ὥστε ἡ προέλασις τῶν Περσικῶν στρατευμάτων ἔπαθε σοβαρὰν καθυστέρησιν. Μετ᾽ ὀλίγα ἔτη οἱ Ἄραβες κατακτηταὶ ἐπολιόρκουν τὴν Ἱερουσαλὴμ ἐπὶ τέσσαρας μῆνας, καὶ ἡ πολιορκία ἐσταμάτησε, διότι οἱ Χριστιανοὶ ἐσυνθηκολόγησαν ὑπὸ τοὺς ἰδικούς των ὅρους. Τέσσαρας αἰῶνας βραδύτερον οἱ Σταυροφόροι εὗρον τὴν Παλαιστίνην ἀκόμη μὲ ὀχυρὰς πόλεις. Ἐπὶ τόσον μακρὸν καιρὸν ἀνέμενε τὴν ἐκπλήρωσίν του ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ! Ὁ λόγος ὅμως δὲν ἀνέμενε ματαίως. Ἡ ἀπειλὴ «Αἱ πόλεις σας θὰ εἶναι ἔρημοι» ἔχει ἀπὸ πολλοῦ ἐκπληρωθῇ πληρέστατα. Οἱ περιηγηταὶ τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος ὁμιλοῦν περὶ τῆς ἐρημώσεως τῆς χώρας μετὰ φρίκης.

Ἡ ἐρήμωσις τῆς χώρας.

Ἂς ἐξετάσωμεν τώρα καὶ ἄλλην λεπτομέρειαν τῆς προφητείας, τὸ ὅτι θὰ ἐρημοῦτο ἐπίσης καὶ ἡ χώρα τῆς Παλαιστίνης. Ἴσως ὑποθέσῃ τις ὅτι ἡ κατοχὴ τῆς χώρας ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τῶν Ἑβραίων θὰ καθίστα ἀδύνατον τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς προφητείας ταύτης. Ἐὰν λαὸς φιλόπονος κατελάμβανε τὴν χώραν, ἐκείνων τοὺς ὁποίους ὁ Θεὸς ἐξέβαλεν ἐξ αὐτῆς, διατί νὰ μὴ παραμείνῃ ἡ γῆ ἐξ ἴσου γόνιμος καὶ πολυπληθὴς ὑπὸ τὴν ἰδικήν των κατοχὴν ὡς ἦτο κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν προκατόχων των; Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι διετηρήθη ἡ γονιμότης καὶ ὁ πολυάριθμος αὐτῆς πληθυσμὸς ἐπὶ αἰῶνας, ἀλλ᾽ ἦτο γεγραμμένον ὡς δεῖγμα τῆς δυσαρεσκείας τοῦ Θεοῦ ἐναντίον τοῦ λαοῦ Του καὶ τοῦτο: «Θέλω ἐξερημώσει ἐγὼ τὴν γῆν σας· καὶ θέλουσι θαυμάσει εἰς τοῦτο οἱ ἐχθροί σας, οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτῇ.... καὶ ἡ γῆ σας θέλει μείνει ἔρημος.... Τότε ἡ γῆ θέλει ἀπολαύσει τὰ σάββατα αὐτῆς, καθ᾽ ὅλον τὸν καιρὸν ὅσον αὐτὴ μείνῃ ἔρημος, καὶ σεῖς ἐν τῇ γῇ τῶν ἐχθρῶν σας· τότε θέλει ἀναπαυθῇ ἡ γῆ καὶ θέλει ἀπολαύσει τὰ σάββατα αὐτῆς. Καθ᾽ ὅλον τὸν καιρὸν τῆς ἐρημώσεως αὐτῆς θέλει ἀναπαύεσθαι, διότι δὲν ἀνεπαύεσθε εἰς τὰ σάββατά σας, ὅτε κατῳκεῖτε ἐπ᾽ αὐτῆς» (Λευϊτ. κϛ΄. 32—35).

Ἡ ἐπανάληψις εἶναι ἀξιοσημείωτος. Ἡ ἐρήμωσις τῆς γῆς τονίζεται ἐξ ἴσου σοβαρῶς ὅσον καὶ ἡ διασπορὰ τῶν Ἑβραίων ἀνὰ τὰ ἔθνη. Καὶ αὕτη ἡ καταδίκη ἐπίσης ἐξετελέσθη καὶ μαρτυρεῖται ὑπὸ ὅλων τῶν περιηγητῶν τοῦ 19ου αἰῶνος.

Ἡ διάρκεια τῆς ἐρημώσεως.

Δὲν ἐπροφητεύθη ὅμως μόνον ὅτι ἡ γῆ θὰ ἠρημοῦτο, ἀλλὰ προελέχθη ἐπίσης καὶ ἡ διάρκεια τῆς ἐρημώσεως. Τὸ φυσικὸν συμπέρασμα ἐκ τῶν μνησθέντων χωρίων τοῦ κϛ΄. κεφαλαίου τοῦ Λευϊτικοῦ καὶ κθ΄. κεφαλαίου τοῦ Δευτερονομίου, εἶναι ὅτι ἐφ᾽ ὅσον θὰ ἐξηκολούθει ἡ ἀποστασία τοῦ λαοῦ, θὰ παρέμεναν καὶ τὰ σημεῖα ταῦτα τῆς θείας ὀργῆς. Αἱ Γραφαὶ ὅμως δὲν μᾶς ἀφῆκαν νὰ ἐξαγάγωμεν ἰδικά μας συμπεράσματα. Προελέχθη καθαρὰ ἡ διάρκεια τῆς τε ἀποστασίας καὶ τῆς τιμωρίας αὐτῆς. Εἰς τὸν Ἠσαΐαν, τὸν «Εὐαγγελιστὴν τῶν Προφητειῶν», ἀνετέθη κάποτε μία ἀποστολή, ἡ ὁποία, ὡς τῷ ἐλέχθη ἐκ τῶν προτέρων, δὲν θὰ ἔφερεν ἄμεσον καρπόν. Ἀντὶ νὰ ἀφυπνίσῃ τὸν λαὸν Ἰσραὴλ εἰς μετάνοιαν, θὰ ηὔξανεν ἁπλῶς τὸν λήθαργόν του. Ὁ προφήτης ἐρωτᾷ πόσον θὰ διαρκέσῃ αὐτὴ ἡ τύφλωσις καὶ ἡ νάρκη καὶ λαμβάνει τὴν ἑξῆς ἀπάντησιν: «Ἕωσοῦ ἐρημωθῶσιν αἱ πόλεις, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχῃ ἄνθρωπος, ἕωσοῦ ἐρημωθῇ παντάπασιν ἡ γῆ καὶ ἀπομακρύνῃ ὁ Κύριος τοὺς ἀνθρώπους καὶ τελεσθῇ ἡ ἐγκατάλειψις ἐν τῷ μέσῳ τῆς γῆς» (Ἡσαΐα στ΄. 11, 12). Αὕτη ἦτο ἡ ἀπάντησις εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ Προφήτου: «Κύριε, ἕως πότε;». Οἱ Ἰσραηλῖται θὰ ἐκώφευον μέχρις οὗ ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ θὰ ἔφερε τὴν γῆν εἰς τὴν κατάστασιν, τὴν ὁποίαν μᾶς περιγράφουν οἱ λόγοι ἐκεῖνοι, τὴν κατάστασιν, δηλαδή, εἰς ἣν εὑρίσκεται σήμερον.

Γῆ προσκυνήματος.

Θὰ ἐξετάσωμεν τώρα μίαν περιεργοτάτην λεπτομέρειαν τῆς προφητικῆς περιγραφῆς. Ἡ γῆ τοῦ Ἰσραήλ, ἐστερημένη τοῦ ἀρχαίου λαοῦ της, κατερειπωμένη δὲ

καὶ ἠρημωμένη, παραμένει ἐν τούτοις γῆ προσκυνήματος. Ἡ προφητεία (Δευτ. κθ΄. 22) προλέγει ὅτι μεταξὺ ἐκείνων, οἵτινες θὰ διακηρύττουν τὴν συμφορὰν τῆς χώρας, θὰ ἦναι «*Ὁ ξένος ὅστις θὰ ἔλθῃ ἀπὸ μακρᾶς γῆς*». Ἂς σημειωθῇ ὅτι αἱ συμφοραὶ αἱ ὁποῖαι θὰ ἐπήρχοντο ἦσαν τοιαῦται, ὥστε θὰ ἐστέρουν τὴν Ἰουδαίαν παντὸς πράγματος τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ ἑλκύσῃ τὸν ξένον ἀπὸ μακρυνὴν γῆν. Αἱ πόλεις θὰ ἠρημοῦντο, ἡ γῆ ὅλη θὰ ἦτο ἐρήμος. Δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἐμπόριον οὔτε τι ἄλλο ἐνδιαφέρον διὰ νὰ ἑλκύσῃ τοὺς ξένους. Τί λοιπὸν θὰ ἐνδιέφερε τὰ ἔθνη ὅτι αὕτη ἦτο ποτὲ ἡ χώρα τῶν διεσπαρμένων Ἑβραίων; Μήπως ἡ ἀποκλειστικότης των, ἡ ἀλαζονεία των καὶ αἱ ταραχαὶ ἃς ἐδημιούργουν; Ἀλλὰ ταῦτα ἔσπειρον παντοῦ τὸ μῖσος καὶ τὴν περιφρόνησιν πρὸς αὐτούς. Ἡ ἐκπλήρωσις τῆς προφητείας αὐτῆς θὰ ἐξηρτᾶτο ***ἀπὸ τὸν θρίαμβον τοῦ Χριστιανισμοῦ.*** Ἐὰν ἡ διαθήκη, τὴν ὁποίαν ἀπέρριψαν οἱ Ἑβραῖοι, ἐγίνετο ἀποδεκτὴ ὑπὸ τῶν ἐθνικῶν, καὶ ὁ Θεὸς τοῦ λαοῦ Ἰσραὴλ ἐγίνετο Θεὸς τῶν ἐθνῶν, τότε ἡ Ἰουδαία θὰ ἐθεωρεῖτο τῷ ὄντι «γῆ ἁγία». Ἀλλὰ τίς ἠδύνατο νὰ προΐδῃ ὅτι ἡ πτῶσις τοῦ Ἰσραὴλ θὰ ἦτο «πλοῦτος τοῦ κόσμου καὶ τὸ ἥττημα αὐτῶν πλοῦτος ἐθνῶν;» (Ῥωμ. ια΄. 12). Ὅταν τὸ τελευταῖον ὑπόλειμμα τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἔθνους ἐξεβλήθη τῆς χώρας ὑπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ ἐν ἔτει 135 μ. Χ., ὁ Χριστιανισμὸς ἐπάλαιεν ἀκόμη ἐναντίον πολὺ ἰσχυροτέρων δυνάμεων καὶ ἐὰν ἔκρινέ τις ἐξ ὅσων ἔβλεπε, δὲν εἶχεν οὔτε καὶ τότε τὴν παραμικρὰν ἐλπίδα ἐπιτυχίας εἰς τὸν ἀγῶνα. Ἡ Ῥωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία εὑρίσκετο εἰς τὸ ὕψος τῆς δυνάμεώς της. Ἐν ἡμέραις σχετικῆς ἀδυναμίας εἶχεν ὑποτάξει τὸ ἓν ἔθνος μετὰ τὸ ἄλλο καὶ καταστείλει ἰσχυρὰς καὶ εὐρείας ἐπαναστάσεις. Τί ἠδύνατο νὰ ἐλπίζῃ ὁ Χριστιανισμός, ἐστερημένος πολιτικῆς ἐπιρροῆς καὶ αὐτῆς ἀκόμη τῆς μαχαίρας τοῦ Πέτρου; Ποίαν ἐλπίδα ἐπιτυχίας ἢ καὶ ἁπλῆς αὐτοσυντηρήσεως ἠδύνατο νὰ ἔχῃ, ἀπέναντι τῆς ἀμειλίκτου ἐχθρότητος ὁλοκλήρου τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας; Καὶ ὅμως, ἐν μέσῳ ὅλων αὐτῶν τῶν ἀπιθανοτήτων, οἱ λόγοι ἐκεῖνοι τοῦ Προφήτου εὗρον τὴν ἐκπλήρωσίν των. Ὁ Χριστιανισμὸς ἐθριάβευσεν. Ὅλοι οἱ θεοὶ τῶν εἰδωλολατρῶν, ὁ Βάαλ, ὁ Ζεὺς καὶ ὁλόκληρον τὸ πάνθεον τῆς Ῥωμαϊκῆς λατρείας,, ἀκόμη δὲ καὶ τῶν ἐθνῶν, τὰ ὁποῖα δὲν εἶχον ὑποκύψει εἰς τὸν Ῥωμαϊκὸν ζυγόν, ὑπεχώρησαν πρὸ τοῦ Θεοῦ τοῦ λαοῦ Ἰσραήλ. Ἡ Ἰουδαία γῆ κατέστη ἱερωτέρα διὰ τοὺς ἐθνικοὺς παρ᾽ ὅ,τι ποτὲ ὑπῆρξε διὰ τὸν Ἑβραῖον, διότι ὑπῆρξεν ἡ σκηνὴ τῆς ζωῆς, τῆς διδασκαλίας καὶ τῶν παθῶν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἀπὸ τοῦ τετάρτου αἰῶνος μέχρι σήμερον «ὁ ξένος ἀπὸ μακρᾶς γῆς» δὲν ἔπαυσε ποτὲ νὰ πατῇ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους της, θαυμάζων τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν προφητειῶν, χωρὶς ἴσως νὰ συναισθάνεται ὅτι ἡ ἰδική του παρουσία εἶναι ἐξ ἴσου θαυμαστὴ ἐκπλήρωσις προφητείας, ὡς ὅλαι αἱ ἄλλαι.

(Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ) (ἀκολουθεῖ) ***Γεώργιος Κλάδης.***

ΣΗΜ. — Εἰς τὸ προηγούμενον φύλλον ἐξ ἀβλεψίας ἀνεγράφη ἄλλος ὡς μεταφραστὴς τῆς ἀνωτέρω μελέτης ἐπὶ τῶν Προφητειῶν τῆς Ἁγ. Γραφῆς. Σπεύδομεν ἤδη νὰ ἐπανορθώσωμεν τὸ λάθος τοῦτο, ζητοῦντες συνάμα συγγνώμην παρὰ τοῦ ὡς ἄνω πραγματικοῦ μεταφραστοῦ.

ΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τοῦ Σωκράτους ἡ δι᾽ ἐρωταποκρίσεων μέθοδος τῆς διαλεκτικῆς φημίζεται δικαίως καὶ διὰ τῆς μεθόδου ταύτης Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μετέπεισαν ἐθνικοὺς καὶ Ἰουδαίους, ὡς μαρτυροῦν τὰ συγγράμματά των. Ἀλλ᾽ οὐδεὶς ποτέ, ὡς ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ἀνύψωσε τὴν ἐρώτησιν καὶ ἰδίως τὴν ***ἀπάντησιν***, εἰς μέσον μεταδόσεως τῶν ὑψίστων ἀληθειῶν, πρὸς ἀφύπνισιν καὶ ἔλεγχον τῆς συνειδήσεως, πρὸς μετάπεισιν τοῦ φρονήματος, ἐνίσχυσιν τῆς ἀποφάσεως καὶ ἐν γένει πρὸς διαφώτισιν τοῦ νοὸς καὶ ὁδηγίαν τῶν πράξεων τῶν ἀνθρώπων, ὅσοι Τὸν ἐπλησίασαν, προτείνοντες ἀπορίας, εἴτε καλῇ τῇ πίστει, εἴτε μή.

Ἄξιος ὅλως ἰδιαζούσης προσοχῆς καὶ μελέτης εἶναι ὁ τρόπος, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ Κύριος διὰ τῆς μεθόδου ταύτης καθίστα μᾶλλον ἐντυπωτικὰς τὰς ἀληθείας Του. Κυρίως δὲ ἐφιστᾶται ἡ προσοχὴ ἐπὶ τῶν ***ἀπαντήσεών*** Του. Καὶ εὐθὺς καταφαίνεται ὅτι σπανίως ἔκαμνε χρῆσιν τῆς ἀπ᾽ εὐθείας ἀπαντήσεως, ἀλλ᾽ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατέφευγεν εἰς τὴν διὰ παραβολῶν, λαϊκῶν ἀποφθεγμάτων καὶ ποικίλων ἄλλων κοινῶν παραστάσεων ἔμμεσον ἀπάντησιν, ἥτις καὶ τὴν προσοχὴν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἐρωτῶντος κάλλιον διήγειρε καὶ τὸ δίδαγμα κάλλιον ἐνετύπωνε. Τὴν μέθοδον ταύτην ἀνεγνώρισαν καὶ ἐφήρμοσαν τινὲς τῶν δημοφιλεστέρων πολιτικῶν ἀνδρῶν τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Ἀντὶ νὰ κεραυνοβολήσωσι τοὺς ἀντιπάλους των διὰ τοῦ ὄγκου τῆς λογικῆς, ἐξεμηδένιζον τὰς προϋποθέσεις των δι᾽ ἑνὸς μύθου καταλλήλου, διὰ μιᾶς γνωστῆς λαϊκῆς παραστάσεως ἢ τινος τῶν τοιούτων. Ἀλλ᾽ ἡ ἐφαρμογὴ ἐκείνη ἦτο σκαιά, ἀνηλεής. Πόσον διάφορος ἡ μέθοδος τοῦ Χριστοῦ, ἡ τόσον λεπτή, γλυκεῖα, ψυχολογημένη καὶ ὅλως ἀνεπίληπτος!

— «***Καὶ τίς ἐστί μοι πλησίον;***» ἐρωτᾷ ὁ νομικός, ὅστις πειράζων Αὐτὸν ἐζήτει νὰ μάθῃ πῶς ἠδύνατο νὰ κληρονομήσῃ ζωὴν αἰώνιον. Ὁ Κύριος, ἀντὶ νὰ ὑποδείξῃ τὰ γνωρίσματα τοῦ «πλησίον», ἀντὶ νὰ καθορίσῃ τὴν σφαῖραν τῆς ἀσκήσεως τοῦ «γειτονικοῦ» καθήκοντος, ἀπαντᾷ διὰ παραβολῆς — τῆς Παραβολῆς τοῦ Καλοῦ Σαμαρείτου — διὰ τῆς ὁποίας καθιστᾷ κατάδηλον, ὅτι «πλησίον» εἶναι πᾶς ἄνθρωπος ἔχων ἀνάγκην βοηθείας, καὶ ὅτι τὸ πρὸς τὸν τοιοῦτον καθῆκον ἐπιβάλλεται εἰς πάντα δυνάμενον νὰ ἀνακουφίσῃ τὴν ἀνάγκην ταύτην. «***Τίς τῶν τριῶν τούτων δοκεῖ σοι πλησίον γεγονέναι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς λῃστάς;*** Ὁ δὲ εἶπεν: ***Ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ᾽ αὐτοῦ***. Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς, ***Πορεύου καὶ σὺ ποίει ὁμοίως***» (Λουκ. ι΄. 25—37).

Πρὸς τὸν Πέτρον, εἰπόντα: «***Ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν τὰ πάντα καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι· τί ἄρα ἔσται ἡμῖν;***» (ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν), δίδει διασαφιστικὴν ἀπάντησιν διὰ τῆς παραβολῆς τοῦ Οἰκοδεσπότου, ὅστις ἀδιακρίτως τῆς ποσότητος τῆς ἐκτελεσθείσης ἐργασίας, ἔδωκεν εἰς ὅλους τοὺς μισθωθέντας ἐργάτας του τὸ αὐτὸ ἡμερομίσθιον, διδάσκων ὅτι τὴν εἴσοδον εἰς τὴν οὐράνιον βασιλείαν ἐξασφαλίζει ὄχι ἡ ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐκτέλεσις πολλῶν ἢ ὀλίγων ἔργων, ἀλλ᾽ ἡ ὑπ᾽ αὐτοῦ ἀποδοχὴ ***ὅρου***—τοῦ ὅρου τῆς προσφερομένης ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος σωτηρίας.

Ἐνίοτε βλέπομεν τὸν Κύριον ἀναστρέφοντα τοὺς ὅρους τῆς πρὸς Αὐτὸν

ἐρωτήσεως, καὶ προκαλοῦντα τὴν δέουσαν ἀπάντησιν εἰς τὴν ἐρώτησιν, τὴν ὁποίαν, ὡς καρδιογνώστης, προλαμβάνει ἐκ μέρους τῶν ὑπεναντίων. Ὅταν θεραπεύῃ τὸν ὑδρωπικὸν ἐν Σαββάτῳ, προλαμβάνει τὴν ἔνστασιν τῶν παρισταμένων νομικῶν καὶ Φαρισαίων, ἐρωτῶν: «***Εἰ ἔξεστι*** (ἐπιτρέπεται) ***θεραπεύειν ἐν σαββάτῳ;***» Οἱ δὲ ἐσιώπων. Καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπε: «***Τίνος βοῦς ἢ ὄνος εἰς φρέαρ ἐμπεσεῖται καὶ οὐκ εὐθέως ἀνασπάσει αὐτὸν ἐν ἡμέρᾳ τοῦ Σαββάτου;*** Καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἀποκριθῆναι αὐτῷ πρὸς ταῦτα» (Λουκ. ιδ΄. 1—6).

Αἱ ἀπαντήσεις τοῦ Κυρίου περικλείουν πάντοτε ***μίαν οὐσιώδη ἀρχήν,*** περιεκτικωτέραν καὶ εὐρυτέραν ἑνὸς κανόνος διαγωγῆς. Αἱ ἀρχαὶ αὗται ἀποβλέπουν εἰς τὸ ***πνεῦμα*** τῆς ἐρωτήσεως ἢ τῆς ἀπορίας· δὲν περιορίζονται εἰς τὸ γράμμα. Εἰς τὸν νομικόν, ὅστις πειράζων Αὐτὸν ἔλεγε, «***Διδάσκαλε ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ νόμῳ***»; δὲν ἀπήντησε παραβάλλων τὰς ἐντολὰς πρὸς ἀλλήλας, μίαν πρὸς μίαν, διὰ νὰ ἴδῃ ποία εἶναι ἡ μεγίστη, ἀλλ' εἶπεν «***Αὕτη ἐστὶ πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολή, Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου. Δευτέρα δὲ ὁμοία αὐτῇ, Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν***». (Τουτέστι καὶ ἡ δευτέρα περιλαμβάνεται ἐν τῇ πρώτῃ), ***Ἡ Ἀγάπη εἶναι τὸ πλήρωμα ὅλου τοῦ Νόμου.*** Φρόντισον νὰ ἀποκτήσῃς τὴν ἀγάπην, διότι διὰ ταύτης καθίσταται δυνατὴ καὶ ἡ ***πρὸς τὸν νόμον ὑπακοὴ*** (Ματθ. ιβ΄. 34—40).

Καὶ πάλιν, ὅταν ἐρωτᾷ ὁ Πέτρος, «***Κύριε, ποσάκις ἁμαρτήσει εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου καὶ ἀφήσω αὐτῷ: Ἕως ἑπτάκις;***» ἀποκρίνεται καὶ λέγει: «***Οὐ λέγω σοι ἑπτάκις, ἀλλ' ἑβδομηκοντάκις ἑπτά***»· καὶ παρακατιών, μετὰ τὴν παραβολὴν τοῦ ***Ἀδίκου δούλου,*** ἐπιλέγει: «***Οὕτω καὶ ὁ πατήρ μου ὁ ἐπουράνιος ποιήσει ὑμῖν, ἐὰν μὴ ἀφῆτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν τὰ παραπτώματα αὐτῶν***» (Ματθ. ια΄. 24—35).

Παρατηροῦμεν ἐπὶ πλέον ὅτι εἰς τὰς ἀπαντήσεις αὐτοῦ ὁ Κύριος συχνὰ παραπέμπει τοὺς ἐρωτῶντας εἰς τὰς Γραφὰς πρὸς λύσιν τῆς ἀπορίας των.

— «Τίνος γυνὴ θὰ ἦναι ἐν τῇ ἀναστάσει ἡ λαβοῦσα τοὺς ἑπτὰ ἀδελφούς;» ἐρωτοῦν σκώπτοντες οἱ μὴ παραδεχόμενοι ἀνάστασιν Σαδδουκαῖοι. Καὶ ἀπαντᾷ ἀπὸ γενικωτέρας βάσεως ἀνατρέπων καὶ τὴν ἀπορίαν καὶ τὴν πλάνην των: «***Πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς γραφάς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ.... οὐκ ἔστιν ὁ Θεὸς Θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ Θεὸς ζώντων***» (Ματθ. κβ΄, 23—33).

— «Διατί οἱ μαθηταί σου πράττουσιν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι νόμιμον νὰ πράττῃ τις ἐν Σαββάτῳ»; ἐρωτῶσιν οἱ Ἰουδαῖοι προκλητικῶς, ὅτε οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ, διερχόμενοι διὰ τῶν σπαρτῶν, ἔκοπτον τοὺς ὡρίμους στάχεις καὶ ἐκαθάριζον αὐτοὺς τρίβοντες διὰ τῶν χειρῶν των· ***ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς,*** «***Οὐκ ἀνέγνωτε τί ἐποίησεν ὁ Δαβίδ, ὅτε ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ; πῶς εἰσῆλθον εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγον, οὓς οὐκ ἐξὸν ἦν αὐτῷ φαγεῖν οὐδὲ τοῖς μετ' αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι μόνοις;.... εἰ δὲ ἐγνώκατε τί ἐστιν, Ἔλεον θέλω καὶ οὐχὶ θυσίαν, οὐκ ἂν κατεδικάσατε τοὺς ἀναιτίους. Κύριος γάρ ἐστι καὶ τοῦ σαββάτου ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου***» (Ματθ. ιβ΄. 1—8). Ἀντὶ πάσης συζητήσεως, ἀντὶ παντὸς

δογματισμοῦ, ἀντὶ πάσης φιλοσοφίας, διαρκῶς εἰς τὰς Γραφὰς παραπέμπει.

Ἰδοὺ ὁ κανών, διὰ τοῦ ὁποίου δυνάμεθα νὰ ἀντικρύσωμεν τοὺς συγχρόνους Σαδδουκαίους καὶ Φαρισαίους: «Τί περὶ τούτου λέγει ἡ θεία Γραφή;»

Ἡ μελέτη τοῦ τρόπου, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ Κύριος ἀπήντα εἰς τὰς ὑστεροβούλους ἐρωτήσεις τῶν ἐχθρῶν Του καὶ εἰς τὴν ἄδολον ἀπορίαν τῶν εἰλικρινῶν, ἀποκαλύπτει τοῦτο, ὅτι Αὐτὸς διεγίγνωσκε τὸ πνεῦμα, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἐπροτείνοντο τὰ πρὸς λύσιν ἐρωτήματα, ὡς καρδιογνώστης διακρίνων τὴν εἰλικρινῆ πρόθεσιν ἀπὸ τὴν ἀνειλικρινῆ, τὰ ἁγνὰ ἐλατήρια ἀπὸ τὰ πονηρά, ἡ δὲ πανσοφία Του ὑπηγόρευε τὴν εἰς ἕκαστον ἀπάντησίν Του. Ἡμεῖς ὅμως πόσον ὑπολειπόμεθα εἰς ὅλα ταῦτα! Ἐντεῦθεν ἡ ἀνάγκη νὰ στρέψωμεν ἐντατικωτέραν προσοχὴν πρὸς τὴν ἀνάλυσιν τῶν ἐλατηρίων, καὶ εὐλαβεστέραν ἔρευναν πρὸς τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ, ἐὰν θὰ ἐλπίσωμεν νὰ χρησιμοποιήσωμεν τὰς Χριστιανικὰς ἀληθείας ἐπ᾽ ὠφελείᾳ τῶν ἄλλων. Καὶ ἂς μὴ λησμονῶμεν ὅτι ἐν ὅλῃ αὐτῇ τῇ προσπαθείᾳ πρέπει νὰ ἀποβλέπωμεν πέραν τῆς ἀμέσου ἀπορίας, ἥτις δὲν ἀποβλέπει εἰς τὸ γράμμα, ἀλλ᾽ εἰς τὴν ἐμπεριεχομένην εἰς τὸ γράμμα εὐρυτέραν ἰδέαν, εἰς τὸ πνεῦμα τῆς ἐντολῆς.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ
ΚΑΙ ΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Σημ. Σ. Ἀναδημοσιεύοντες ἐκ τῆς Ἐπετηρίδος τῆς Ἑταιρίας τῶν Βυζαντινῶν Σπουδῶν τὴν ἐνδιαφέρουσαν ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Δημ. Σίμου Μπαλάνου, καθηγητοῦ τῆς Πατρολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ, γενομένην ἐνώπιον τοῦ Γ΄ Διεθνοῦς Βυζαντινολογικοῦ Συνεδρίου, νομίζομεν ὅτι προσφέρομεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας ἀμερόληπτον εἰκόνα τῆς στάσεως τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἰδίᾳ τῶν πνευματικῶν αὐτῆς ἡγετῶν, κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς, ἀπέναντι τῶν «περιττῶν» στοιχείων τῆς λατρείας.

Ἐπικρατεῖ ἡ γνώμη, ὅτι ἡ ἐν Βυζαντίῳ ἀνάπτυξις τῆς ἐκκλησιαστικῆς τέχνης ἀπὸ τοῦ 4ου αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς προῆλθεν ἐξ ἐσωτερικῶν λόγων καὶ ὅτι κατὰ πολὺ συνετέλεσε πρὸς τοῦτο ὁ πρὸς τὴν τέχνην θαυμασμὸς τῶν μεγάλων ἱεραρχῶν καὶ πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, οἵτινες δεόντως ἐκτιμῶντες τὰ ἀγαθὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ἀνεγνώριζον τὴν ἀξίαν οὐ μόνον τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης. Οἱ ταῦτα φρονοῦντες ἀναγνωρίζουσι μὲν ὅτι κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας ἡ Ἐκκλησία ἐδυσπίστει πρὸς τὴν τέχνην, θεωροῦσα αὐτὴν ὑπηρετικὸν ὄργανον τῆς εἰδωλολατρείας, ἀλλὰ νομίζουσιν ὅτι μετὰ τὸν διὰ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου θρίαμβον τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐκλιπόντος τοῦ λόγου, δι᾽ ὃν ἡ Ἐκκλησία ἐφοβεῖτο τὴν τέχνην, ἐνεκολπώθη αὕτη ταύτην καὶ οὕτω διεμορφώθη ὑπὸ τὴν αἰγῖδά της καὶ τὴν κατεύθυνσίν της εἰδικὴ ἐκκλησιαστικὴ τέχνη.

Αἱ ἀντιλήψεις αὗται εἶναι, ὡς φρονοῦμεν, ἐσφαλμέναι. Ἡ Ἐκκλησία καὶ μετὰ τὴν διὰ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου νίκην της δὲν ἐνεκολπώθη τὴν τέχνην, καὶ οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας οὐδέποτε, πλὴν σπανιωτάτων ἐξαιρέσεων, ἐμφανίζονται

ὡς ὑποστηρικταί, ἐμψυχωταὶ καὶ θαυμασταὶ τῆς τέχνης, εἴτε ἐν τοῖς λόγοις των, εἴτε ἐν τοῖς συγγράμμασί των, εἴτε ἐν τῇ πράξει. Τοὐναντίον, ἡ Ἐκκλησία καὶ μετὰ τὸν θρίαμβόν της, ἐξηκολούθει νὰ προσβλέπῃ μετὰ δέους πρὸς τὴν τέχνην, ἕνεκα τῶν ἑξῆς κυρίως λόγων: α´) Διὰ τοῦ ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας διατάγματος τοῦ Μ. Κωνσταντίνου ἐμειώθη, ἀλλ᾽ οὐδόλως ἐξέλιπεν ὁ ἐκ τοῦ ἐθνισμοῦ κίνδυνος, πρὸς ὃν ἐπὶ πολὺ ἐξηκολούθει ὁ ἀγών, διὸ δὲν ἐξέλιπε καὶ ὁ λόγος τῆς ἀντιδράσεως κατὰ τῆς τέχνης, ὡς συνδεδεμένης μετὰ τοῦ ἐθνισμοῦ. β´) Ἡ διὰ τῆς τέχνης ἀπεικόνισις θείων προσώπων καὶ γεγονότων ἐθεωρεῖτο ὡς βεβήλωσις· «ἡμῖν ἀπείρηται τὰ τοιαῦτα», λέγει ὁ Καισαρείας Εὐσέβιος ἐν ἐπιστολῇ πρὸς τὴν βασίλισσαν Κωνσταντίαν. γ´) Ὁ κυριώτατος ὅμως λόγος τῆς πρὸς τὴν τέχνην ἀντιθέσεως τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὁ πηγάζων ἐκ τῆν Χριστιανικῆς ἀντιλήψεως ὅτι «τὰ ἀναγκαῖα δεῖ μόνον ζητεῖν». Αἱ καλαὶ τέχναι, ὡς μὴ περιέχουσαί τι τὸ ἀναγκαῖον διὰ τὴν ἐν Χριστῷ ζωήν, ἐθεωροῦντο ὡς ἐκτὸς τοῦ κύκλου ταύτης, ὥς τι περιττόν. Οὕτως, ὁ ἄριστος διερμηνεὺς τῆς Χριστιανικῆς ἀντιλήψεως τῶν χρόνων τῆς ἀκμῆς, ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ὁρμώμενος ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ὅτι «τέχνης ἴδιον τὸ πρός τι χρήσιμον τελευτᾶν», ἐθεώρει ὡς ματαιοπονίαν καὶ κακοτεχνίαν πᾶσαν τέχνην στερουμένην τῆς ἰδιότητος τοῦ χρησίμου, καὶ ἐθεώρει τὰς περιττὰς (τέχνας) «οὐδὲ τέχνας ἂν εἶναι»· ρητῶς μάλιστα λέγει: «οὐδὲ τὴν ζωγραφικήν, οὐδὲ τὴν ποικιλτικὴν εἴποιμ᾽ ἂν ἔγωγε τέχνην εἶναι· εἰς γὰρ δαπάνην μόνην ἐμβάλλουσι περιττήν». Τὸ ἐξοδεύειν εἰς τὰς ματαίας ταύτας τέχνας εἶναι, κατὰ Χρυσόστομον, ἀντιχριστιανικόν, διότι ἀπάγει ἀπὸ τῆς ἐλεημοσύνης, ἥτις εἶναι «τεχνῶν ἁπασῶν ἡ ἀμείνων ὡς ἐν οὐρανῷ τὸ ἐργαστήριον ἔχουσα καὶ διδάσκαλον οὐκ ἄνθρωπον, ἀλλὰ Θεόν». Ρητῶς τονίζει ὁ Χρυσόστομος, ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι, ὡς φαντάζονται πολλοί, «χρυσοχοεῖον οὐδ᾽ ἀργυροκοπεῖον» καὶ ὅτι «ὁ Θεὸς οὐ σκευῶν χρείαν ἔχει χρυσῶν, ἀλλὰ ψυχῶν χρυσῶν», καὶ ἀναπτύσσει ὅτι ὅπως θὰ ἦτο εἰρωνεία καὶ ὕβρις ἄν τις κατεσκεύαζε χρυσοῦς κιόνας εἰς τιμὴν ἀνθρώπου ρακενδύτου καὶ ριγοῦντος, οὕτως εἶναι εἰρωνεία καὶ ὕβρις πρὸς τὸν Χριστὸν «ὅταν ἀλήτης καὶ ξένος περιέρχηται, δεόμενος ὀροφῆς, σὺ δὲ αὐτὸν ἀφεὶς ὑποδέξασθαι, ἔδαφος καλλωπίζεις, καὶ τοίχους καὶ κιόνων κεφαλὰς καὶ ἀργυρᾶς ἁλύσσεις διὰ λαμπάδων ἐξάπτεις, αὐτὸν δ᾽ ἐν δεσμωτηρίῳ δεδεμένον μηδὲ ἰδεῖν ἐθέλεις.... Μὴ τοίνυν τὸν οἶκον κοσμῶν, τὸν ἀδελφὸν θλιβόμενον περιόρα· οὗτος γὰρ ἐκείνου ναὸς κυριώτερος.... Μάθωμεν τοίνυν φιλοσοφεῖν καὶ τὸν Χριστὸν τιμᾷν ὡς αὐτὸς βούλεται· τῷ γὰρ τιμωμένῳ τιμὴ ἡδίστη, ἣν αὐτὸς θέλει, οὐχ ἣν ἡμεῖς νομίζομεν».

Καὶ ὁ μαθητὴς τοῦ Χρυσοστόμου καὶ πράγματι ὑπὸ τῶν Χριστιανικῶν ἀρχῶν ἐμπεποτισμένος Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης, ἐξανίσταται κατὰ τῆς πλέον τῆς χρείας διακοσμήσεως τῶν ναῶν καὶ δριμέως κατακρίνει τὸν Ἐπίσκοπον Πηλουσίου Εὐσέβιον, ὅτι «τὴν μὲν ὄντως Ἐκκλησίαν καθαιρεῖ, σκανδαλίζων πολλούς, τὸ δ᾽ ἐκκλησιαστήριον οἰκοδομεῖ· καὶ τὴν μὲν ἀποκοσμεῖ, τοὺς σπουδαίους ἐξοστρακίζει, τὸ δὲ πολυτελέσι μαρμάροις κοσμεῖ, καὶ τοῦτο πᾶσίν ἐστι γνώριμον. Εἰ δὲ γνοίη ἀκριβῶς ὅτι ἄλλο ἐστὶν Ἐκκλησία καὶ ἄλλο ἐκκλησιαστήριον, ἡ μὲν γὰρ ἐξ ἀμώμων ψυχῶν συνέστηκε, τὸ δ᾽ ἀπὸ λίθων καὶ ξύλων οἰκοδομεῖται, ἡγοῦμαι ὅτι παύσεται τὴν μὲν καθαιρῶν, τὸ δὲ πλέον τῆς χρείας κοσμῶν· οὐ γὰρ

τοίχων ἕνεκεν, ἀλλὰ ψυχῶν δεῦρ᾽ ἐφοίτησεν ὁ τῶν οὐρανῶν βασιλεύς... Ἐπὶ μὲν τῶν Ἀποστόλων, ὅτε ἡ Ἐκκλησία ἐκόμα μὲν χαρίσμασι πνευματικοῖς, ἔβρυε δὲ πολιτείᾳ λαμπρᾷ, ἐκκλησιαστήρια οὐκ ἦν· ἐπὶ δὲ ἡμῶν τὰ ἐκκλησιαστήρια πλέον τοῦ δέοντος κεκόσμηται, ἡ δ᾽ Ἐκκλησία—ἀλλ᾽ οὐδὲν βούλομαι δυσχερὲς εἰπεῖν—κωμῳδεῖται. Ἐγὼ γοῦν, εἴγε αἵρεσίς μοι προὔκειτο, εἱλόμην ἂν ἐν τοῖς καιροῖς ἐκείνοις γεγενῆσθαι, ἐν οἷς ἐκκλησιαστήρια μὴ ἦν, Ἐκκλησία δὲ θείοις καὶ οὐρανίοις χαρίσμασιν ἐστεμμένη, ἢ ἐν τούτοις, ἐν οἷς τὰ μὲν ἐκκλησιαστήρια παντοίοις κεκαλλώπισται μαρμάροις, ἡ δ᾽ Ἐκκλησία τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων ἐκείνων ἐρήμη καὶ γυμνὴ κατέστηκεν».

Ἕνεκα τῶν ὡς ἄνω λόγων, εἰς τὰ συγγράμματα τῶν μεγάλων τῆς Ἐκκλησίας Πατέρων δὲν βλέπομεν λέξεις ἐξάρσεως ἢ ἐκτιμήσεως τῶν ἔργων τέχνης, ὅταν δὲ τὸ συμφέρον τοῦ ποιμνίου ἀπῄτει, οὐδόλως ἐδίσταζον οἱ μεγάλοι Ἱεράρχαι νὰ προβαίνωσιν εἰς πώλησιν πολυτίμων καὶ τεχνικῶς ἐπεξειργασμένων ἐκκλησιαστικῶν σκευῶν, διότι, ὡς ἔλεγεν ὁ Ἀμβρόσιος, ἡ ζωὴ τῶν λογικῶν δημιουργημάτων τοῦ Θεοῦ εἶναι πολυτιμοτέρα τῶν χρυσῶν σκευῶν.

Δὲν θέλομεν βεβαίως νὰ ἀμφισβητήσωμεν τὸν κανόνα, καθ᾽ ὃν οὐδεὶς κανὼν εἶναι ἄνευ ἐξαιρέσεων καὶ δὲν παραβλέπομεν ὅτι ὑπάρχουσι καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ μεμονωμέναι ἐξαιρέσεις. Οὕτω, λ. χ. ὁ μὴ τόσον ὑπὸ τοῦ γνησίου Χριστιανικοῦ πνεύματος διαπνεόμενος ἀρχιεπίσκοπος Ἀλεξανδρείας Θεόφιλος, κύριον σκοπὸν τῆς ζωῆς του εἶχε νὰ οἰκοδομῇ ἐκκλησίας μεγαλοπρεπεῖς, διὸ κατακρίνει αὐτὸν ὁ Ἐπίσκοπος Ἑλανοπόλεως Παλλάδιος, διὰ τὴν «φαραώνιον λιθομανίαν εἰς οἰκοδομήματα, ὧν οὐδαμῶς χρῄζει ἡ Ἐκκλησία», δι᾽ ἣν καλεῖται καὶ ὑπὸ Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου «λιθομανὴς καὶ χρυσολάτρις». Εἶναι ἐπίσης ἀληθὲς ὅτι Εὐσέβιος ὁ Καισαρείας, ἂν καὶ ὡς εἴπομεν, ἐν ἐπιστολῇ του πρὸς τὴν βασίλισσαν Κωνσταντίαν ῥητῶς λέγει ὅτι τοῖς Χριστιανοῖς «ἀπείρηται» ἡ δι᾽ ἔργων τέχνης ἀπεικόνισις θείων προσώπων ἢ γεγονότων, προκειμενου νὰ ἐξυμνήσῃ τὴν δρᾶσιν τοῦ βασιλικοῦ του φίλου Μ. Κωνσταντίνου, ἐξαίρει τὴν ὑπὲρ τῆς ἐκκλησιαστικῆς τέχνης μέριμναν αὐτοῦ. Ἐπίσης Γρηγόριος ὁ Νύσσης, ἐν ἐπιστολῇ του πρὸς Ἀμφιλόχιον τοῦ Ἰκονίου, διαγράφει τὸ σχέδιον κατασκευῆς μεγάλου εὐκτηρίου οἴκου· ἀλλ' εἶναι γνωστὴ καὶ ἀναντίρρητος ἡ ἐπὶ τοῦ Γρηγορίου Νύσσης ἐπίδρασις τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Αἱ μεμονωμέναι ὅμως ἐξαιρέσεις οὐδόλως κλονίζουσι τὸ γεγονός, ὅτι οἱ μεγάλοι τῆς Ἐκκλησίας Ἱεράρχαι ἐπὶ τοῦ ὅλου οὐδόλως συνέτειναν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς τέχνης.

Θὰ ἠδύνατο ἴσως νὰ λεχθῇ ὅτι οἱ Πατέρες δὲν στρέφονται κατὰ τῆς τέχνης, ἀλλὰ κατὰ τῆς πολυτελείας, ὅπερ εἶναί τι διάφορον. Ἐκτὸς ὅμως τοῦ ὅτι αἱ δύο αὗται ἔννοιαι εἶναι ἐν πολλοῖς ἀλληλένδετοι, διότι λ. χ. ὁ Ναὸς τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, ὅστις θαυμάζεται ὡς ἔργον τέχνης, εἶναι ἅμα καὶ ἔργον πολυτελείας, ῥητῶς βλέπομεν ἐν τοῖς λόγοις τοῦ Χρυσοστόμου καὶ ἄλλων Πατέρων τὸν πόλεμον κατὰ τῶν καλῶν τεχνῶν, ἐφ᾽ ὅσον ἡ ζωγραφικὴ καὶ ἡ ποικιλτικὴ καὶ ἄλλαι καλαὶ τέχναι θεωροῦνται ὥς τι περιττὸν καὶ ἀνάξιον καὶ αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος τῆς τέχνης.

Ἡ ἀγαθῇ τύχῃ ἀνάπτυξις τῆς τέχνης ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ δὲν προῆλθεν ἐξ ἐσωτερικῶν λόγων, ἀλλ᾽ ***ἐξ ἐπιδράσεως ἰδίως τῶν ἐξ ἐθνῶν Χριστιανῶν,*** οἵτινες

μετέφερον εἰς τὸν νέον θρησκευτικόν των βίον τοὺς κύκλους τῶν παλαιῶν των παραστάσεων καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς προτέρας θρησκευτικῆς ζωῆς, ζητοῦντες νὰ συμβιβάσωσι κατὰ δύναμιν τοὺς δύο θρησκευτικοὺς κόσμους· ἰδίως ὅμως ἡ ἀνάπτυξις αὕτη προῆλθεν ἐκ τῆς πρὸς τὴν τέχνην ἀγάπης τοῦ Μ. Κωνσταντίνου καὶ τῶν διαδόχων του, οἵτινες ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἐθνικῶν ἰδεῶν, ὧν οὐδέποτε ἀπεξενώθησαν ἐντελῶς, θεωροῦντες ἀναπόσπαστον τὴν ἔννοιαν τοῦ θριάμβου τοῦ Χριστιανισμοῦ πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν μεγαλοπρεπῆ ἐμφάνισιν αὐτοῦ, ἐδαπάνων ἀφειδῶς πρὸς ἀνέγερσιν μεγαλοπρεπῶν ναῶν καὶ κατασκευὴν ἔργων τέχνης, «ἐξ αὐτῶν τῶν βασιλικῶν θησαυρῶν». Προϊόντος ὅμως τοῦ χρόνου, τὰ ὡραῖα ἔργα τέχνης, τὰ ὁποῖα ἤγειρεν ἡ φιλότεχνος διάθεσις τῶν αὐτοκρατόρων, καὶ εἰς τὰ ὁποῖα ἐνετρύφων οἱ εἰς τὰς ἐθνικὰς παραδόσεις γαλουχηθέντες Χριστιανοί, ἐπεβλήθησαν εἰς τὴν κοινὴν Χριστιανικὴν συνείδησιν καὶ βαθμηδόν, λησμονηθείσης τῆς ἀντιθέσεως τοῦ Χριστιανικοῦ πνεύματος πρὸς τὴν τέχνην, ἐθεωρήθη ἡ τέχνη ὡς στοιχεῖον ἀναπόσπαστον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βίου καὶ ἔπαυσεν οἱαδήποτε κατ' αὐτῆς ἀντίδρασις, εἰς ὃ συνετέλεσεν ἡ οἱονεὶ ἔμφυτος ἀγάπη τοῦ Βυζαντινοῦ κόσμου πρὸς τὴν τέχνην καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν.

Τὴν ἀρχαίαν πρὸς τὴν τέχνην ἀντιπάθειαν ἀνενέωσαν βραδύτερον οἱ εἰκονομάχοι καὶ αἱ αἱρέσεις τῶν Παυλικιανῶν, τῶν Βογομύλων καὶ ἄλλων.

Κατὰ ταῦτα ἡ διαμόρφωσις τῆς ἐκκλησιαστικῆς τέχνης δὲν ἦτο συνέπεια τῆς ἀληθοῦς πνευματικῆς καὶ θρησκευτικῆς ζωῆς τῆς τότε ἐποχῆς. Ἐν πρώτοις, ἀμφισβητῶ ὅτι ἡ ἐποχὴ τοῦ 4ου καὶ 5ου αἰῶνος εἶναι ἐποχὴ ἀκμῆς τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς· εἶναι ἁπλῶς ἐποχὴ ἀκμῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς φιλολογίας, καὶ ὡς γνωστόν, ἀκμὴ φιλολογίας καὶ ἀκμὴ θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς ζωῆς δὲν συμπίπτουν ἀναγκαίως. Ἄλλως τε εἶναι ἀναντίρρητον ὅτι οὔτε ἡ ὕπαρξις ἀληθοῦς θρησκευτικῆς ζωῆς συνεπάγεται τὴν ἀκμὴν τῆς ἐκκλησιαστικῆς τέχνης, οὔτε ἡ ἀκμὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς τέχνης εἶναι μαρτύριον ὑπάρξεως ἀληθοῦς θρησκευτικῆς ζωῆς.

Εἰς πίστωσιν τῶν λεγομένων μου ἀρκεῖ νὰ ὑπομνήσω ὅτι κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας, ὅτε οὐδεμία ἀκμὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς τέχνης παρατηρεῖται, ἡ ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ εὑρίσκετο ἐν μοναδικῇ ἀκμῇ, ἐνῷ ἡ ἐποχὴ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἢ τῶν Μεδίκων, ὅτε ἤκμαζεν ἡ ἐκκλησιαστικὴ τέχνη, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐποχὴ ἀκμῆς τοῦ ἀληθοῦς Χριστιανικοῦ βίου.

Δ. Σ. Μπαλᾶνος

—Ἐκεῖνος ὅστις ζῇ πλησίον τοῦ Θεοῦ εἰς τὰς κοινὰς περιστάσεις τῆς ζωῆς, δύναται νὰ ἦναι βέβαιος ὅτι ὁ Θεὸς θὰ ἦναι πλησίον του εἰς τὰς ἐκτάκτους δοκιμασίας τῆς ζωῆς.

—Ὅσον καὶ ἂν ἦναι σκληρὰ ἡ ζωή, πρέπει νὰ τὴν δεχώμεθα μὲ εὐγνωμοσύνην, ἐφ' ὅσον ἠμποροῦμεν νὰ φανῶμεν χρήσιμοι ἐν αὐτῇ.

—Ἡ προσευχή, ὅταν γίνεται χωρὶς συγκέντρωσιν τῆς ψυχῆς, εἶναι ὡς μία ἐπιστολή, τὴν ὁποίαν ῥίπτομεν εἰς τὸ ταχυδρομικὸν κιβώτιον χωρὶς νὰ βάλωμεν τὴν διεύθυνσιν. Δὲν θὰ φθάσῃ ἐκεῖ ὅπου πρέπει.

ΔΙΑΤΙ Ο ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΑΝΤΙΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ;

Τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν διατυπώνει καὶ εἰς αὐτὴν ταυτοχρόνως ἀπαντᾷ ὁ Ρῶσσος ἀρθρογράφος Ν. Κλεπίνην, ἐν τῷ ἐν Παρισίοις ἐκδιδομένῳ «Δελτίῳ πληροφοριῶν περὶ τῆς ἀντιθρησκευτικῆς δράσεως τῆς Σοβιετικῆς Ρωσσίας», τὸ ὁποῖον περιοδικόν, δι' Ἀγγλικοῦ χρήματος ἐκδιδόμενον ὑπὲρ τῶν ἐν ἐξορίᾳ Ρώσσων, συλλέγει πληροφορίας ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἐξ αὐτῶν τῶν Σοβιετικῶν δημοσιευμάτων.

Μεταξὺ ἄλλων μεταφέρεται εἰς τὰς στήλας του ἄρθρον ἐπισήμου Σοβιετικῆς προελεύσεως: «***Οἱ ἄθεοι εἰς τὸ πηδάλιον***», εἰς τὸ ὁποῖον ἐκτίθενται αἱ γενικαὶ γραμμαὶ τοῦ προγράμματος καὶ τῶν κατευθύνσεων τοῦ «Κεντρικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑνώσεως τῶν στρατευομένων ἀθέων πάσης Ρωσσίας». Ἡ προσπάθεια ταύτης, κατὰ τὸν ἀρθρογράφον, εἶναι ἡ πλήρης ἀνάπτυξις μεγάλων βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων, ἡ ἀναγκαστικὴ ἀποκατάστασις τοῦ ἡμίσεως τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ ὅλης τῆς Ρωσσίας εἰς τὴν καλλιέργειαν, ἡ κατάργησις τῆς ἀγραμματωσύνης διὰ τῆς ἀναγκαστικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ ἡ τελεία ἐκρίζωσις τῆς θρησκευτικῆς ἰδεολογίας ἐκ τῆς Ρωσσικῆς ψυχῆς. «Ἀλλά», ἐρωτᾷ ὁ κ. Κλεπίνην, ἀναλύων τὸ δημοσίευμα τοῦτο, «διατί νὰ θεωρῆται ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν δημοσιονομικὴν καὶ βιομηχανικὴν ἀνάπτυξιν τῆς χώρας ἡ θρησκεία;»

Μὲ ἄλλας λέξεις, «διατί ὁ κομμουνισμὸς εἶναι ἀντιθρησκευτικός;» Καὶ προχωρῶν δεικνύει ὅτι καὶ ὁ ἀκρότατος ἀκόμη σοσιαλισμὸς δὲν ἀποκλείει τὴν θρησκείαν, ἀλλὰ καὶ δυνατὸν νὰ βασίζεται ἐπὶ ταύτης, ἐνῷ ὁ κομμουνισμός, τὸ δόγμα τοῦ Μάρξ, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὴν νέαν θρησκείαν τῆς Ρωσσίας, ἀποκλείει πᾶσαν περὶ Θεοῦ καὶ περὶ θρησκείας ἰδέαν. Ὁ Μὰρξ ἔθεσεν ὡς ἀρχὴν βασικὴν τοῦ κομμουνισμοῦ τὸν ἀποκλεισμὸν τῆς ἰδέας τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς εἰς μέλλουσαν ζωὴν πίστεως, χαρακτηρίσας ταῦτα ὡς «ναρκωτικόν», τὸ ὁποῖον ἐμποδίζει τὴν ἀνάπτυξιν τῆς εὐημερείας τοῦ λαοῦ. «Ἡ πίστις εἰς μέλλουσαν ζωὴν, ὡς τὴν παρέχει ἡ θρησκεία, δίδει καρτερίαν εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὥστε νὰ ὑπομένῃ τὰς στενοχωρίας τῆς παρούσης ζωῆς, ἀποβλέπων εἰς ἐκείνην. Κατὰ τοῦτο λοιπὸν καθιστᾷ ἀσθενῆ τὴν πρὸς βελτίωσιν τῆς θέσεώς του προσπάθειάν του. Ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται, λέγει, νὰ ἦναι τελείως ἐλεύθερος ἐφ' ὅσον πιστεύει εἰς Θεόν, ἐφ' ὅσον ἀναγνωρίζει ἀνωτέραν ἐξουσίαν ἢ δύναμιν ἀνωτέραν τῆς ἰδίας του θελήσεως. Ἡ ἰδέα τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς μελλούσης ζωῆς ἐκμηδενίζει τὸ ἐπαναστατικὸν πνεῦμα, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ χαρακτηρίζῃ τὸ προλεταριᾶτον, διότι ἀντικαθιστᾷ τὴν ἰδέαν τῆς Ἐπαναστάσεως διὰ τῆς ἰδέας τῆς Εἰρήνης καὶ τὸ δόγμα τοῦ Μίσους διὰ τοῦ δόγματος τῆς Ἀγάπης».

Ἀλλ' ὁ ἐπίγειος Παράδεισος, τὸν ὁποῖον ἐπαγγέλλεται ὁ Μάρξ διὰ τῶν καταστρεπτικῶν τούτων μέσων, εἶναι καθαρῶς ὑλιστικός, τὸ δὲ δόγμα τοῦ Μαρξισμοῦ περιέχει ἐν ἑαυτῷ τὸ σπέρμα τῆς ἰδίας του καταστροφῆς, καθότι διὰ τῆς γενικεύσεως τῆς ἐκπαιδεύσεως θὰ ἀνοιχθῶσιν οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ λαοῦ, ὅστις μέχρι τοῦδε ἐν τῇ τελείᾳ του ἀγραμματωσύνῃ ἦτο ἐπιδεκτικὸς πάσης ὑποβολῆς· ἡ ἀνάγνωσις θὰ διανοίξῃ νέας βλέψεις ἐπὶ τῆς ζωῆς τοῦ κόσμου, ἅπαξ δὲ ἀρχίσῃ

ὁ χωρικὸς νὰ σκέπτηται, δὲν θὰ ἀργήσῃ νὰ ἀντιληφθῇ ὅτι ὁ Χριστιανισμός, τὸ δόγμα τῆς Ἀγάπης, εἶναι ἀπείρως συμφερότερον διὰ τὸν κόσμον ἀπὸ τὸν Μαρξισμον, τὸ δόγμα τοῦ Μίσους. Ὅταν τὰ κάτω στρώματα θὰ ἔχουν ἐκπαιδευθῆ, τὸ εὐαγγέλιον τῆς Εἰρήνης καὶ τῆς Ἀγάπης θὰ τοὺς ἑλκύσῃ μᾶλλον παρὰ τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Πολέμου καὶ τοῦ Μίσους.

Εἶνε δὲ ἄξιον παρατηρήσεως, ὅτι οἱ μεγάλοι νόες, αἱ πρώτης δυνάμεως διάνοιαι, αἵτινες ἤνοιξαν νέους δρόμους εἰς τὴν παγκόσμιον πρόοδον ἢ ἐσημείωσαν ἐποχὰς παγκοσμίου σημασίας, ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος μέχρι σήμερον καὶ εἰς τὴν Δύσιν, καθὼς καὶ εἰς τὴν Ἀνατολὴν—φιλόσοφοι, ἐπιστήμονες, ἡγέται στρατιωτικοὶ—παραδέχονται τὴν ὕπαρξιν τοῦ Θεοῦ καὶ μιᾶς ὑπερκοσμίου σφαίρας ἐνεργείας. Ὅλοι δὲ οἱ ριζοσπάσται κήρυκες τῆς ἀρνήσεως ἀνήκουν εἰς τὴν δευτέραν τάξιν τῶν διανοουμένων. Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ λαοὶ οἱ προέχοντες ἐν πολιτισμῷ καὶ προόδῳ, οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἐνεργῶν στοιχείων τῆς πρὸς τελειότητα πορείας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, εἶναι οἱ παραδεχόμενοι τὴν ἰδέαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν πίστιν εἰς μέλλουσαν ζωήν.

Τὸ δόγμα τῆς ἀρνήσεως δὲν δύναται νὰ στηριχθῇ ἐπὶ πολύ. Θᾶττον ἢ βράδιον ὁ κομμουνισμὸς θὰ χάσῃ τὴν ἐπιρροήν, τὴν ὁποίαν τώρα ἀσκεῖ ἐπὶ τῶν πνευμάτων. Ὁ δὲ διωγμὸς τῶν θρησκειῶν, ὡς ἐπιδιώκεται ὑπὸ τοῦ Μαρξισμοῦ, θὰ καταλήξῃ, ὅπως κατέληξαν οἱ διωγμοὶ τῶν Χριστιανῶν ἐπὶ τῶν Ρωμαίων αὐτοκρατόρων, εἰς τὸ ἀντίθετον τέλος ἐκείνου, πρὸς τὸ ὁποῖον μὲ τόσην θρασύτητα ἀποβλέπουν σήμερον.

— Διατὶ λέγομεν καθεκάστην «Πάτερ ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς», καὶ δὲν θέλομεν νὰ μείνωμεν ἤρεμοι εἰς τὰς ἀγκάλας Του, ὡς εὐπειθῆ, φιλόστοργα καὶ ἄκακα παιδία;

— Δὲν θὰ διέλθω τὴν ἐπίγειον ζωὴν εἰμὴ μίαν φοράν. Ὅ,τι λοιπὸν δύναμαι νὰ πράξω πρὸς εὐχαρίστησιν ἢ πρὸς ὠφέλειαν τοῦ πλησίον μου, ὀφείλω νὰ τὸ ἐπιμεληθῶ εὐθύς, χωρὶς ἀναβολήν.

— Εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ὑποφέρομεν ἀναλόγως τῆς ἀγάπης ποῦ δίδομεν. Ἐκεῖ ἐπάνω ἡ ἀγάπη θὰ ἦναι χωρὶς πόνον.

— Ὁ Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ Οὐεσπασιανός, αἰσθανόμενος τὸ τέλος του νὰ πλησιάζῃ, ἐσηκώθη ἀπὸ τὴν κλίνην του, λέγων: «Ἕνας αὐτοκράτωρ πρέπει νὰ ἀποθάνῃ ὄρθιος». Καὶ ὁ Χριστιανὸς μέχρι τελευταίας του πνοῆς πρέπει νὰ ἦναι ὄρθιος, φυλάττων τὰ παραγγέλματα τοῦ Ἐπουρανίου του Πατρός.

— Ὑπάρχουν ἄνθρωποι, τῶν ὁποίων ἡ καρδία κατέχει τὴν θέσιν τοῦ ἐγκεφάλου, ἄλλοι πάλιν τῶν ὁποίων ὁ νοῦς ἀντικαθιστᾷ τὴν καρδίαν. Τὸ ὀρθὸν εἶναι νὰ μένῃ ἕκαστον εἰς τὴν οἰκεῖάν του θέσιν, ἀλλὰ νὰ συνεργάζωνται ὑπὲρ τοῦ ὅλου.

— Ἡ πτωχεία κάμνει τὸν ἄνθρωπον νὰ βογκᾷ· ὁ πλοῦτος τὸν κάμνει νὰ χασμᾶται. Ὅταν ὁ πλοῦτος τὸν ἀπαλλάττῃ τοῦ νὰ ἐργάζηται, ἡ φύσις τὸν ἐπιβαρύνει μὲ τὸ βάρος τοῦ περισσοῦ χρόνου.

ΓΝΩΣΙΣ - ΑΛΗΘΕΙΑ

Ἰδοὺ δύο λέξεις κοινῆς χρήσεως, τὰς ὁποίας πολλάκις μεταχειρίζονται ἐσφαλμένως οἱ ἄνθρωποι τὴν μίαν ἀντὶ τῆς ἄλλης, καὶ τοῦτο ἴσως διότι καὶ αἱ δύο ἀνάγονται εἰς τὴν σφαῖραν τῆς διανοήσεως. Ἡ μὲν γνῶσις εἶναι διανοητικὴ πληροφορία, βεβαιότης, ἀποκτηθεῖσα διὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως, τῆς πείρας ἢ τῆς πράξεως, ἡ δὲ ἀλήθεια εἶναι γεγονός, ἀρχή, νόμος βεβαιούμενος ὑπὸ τῆς διανοίας. Εἶναι δὲ τὰ δύο ταῦτα ἀλληλένδετα· ἡ ἰδέα τῆς **ἀληθείας** προϋποθέτει **γνῶσιν,** σκοπὸς δὲ τῆς γνώσεως εἶναι ἡ ἀπόκτησις τῆς ἀληθείας.

Ἀλλ' ἐδῶ παύει ἡ συγγένεια τῶν δύο λέξεων, διότι ἡ ἀλήθεια εἶναι κἄτι περισσότερον ἀπὸ γνῶσιν· ἔχει ἀπωτέραν ἐφαρμογήν, ἐνῷ ἡ γνῶσις δυνατὸν νὰ περιορισθῇ εἰς τὴν διανοητικὴν πληροφορίαν, οὐδόλως ἐπιδρῶσα ἐπὶ τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν διαγωγὴν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἀλλ' ἡμεῖς θέλομεν νὰ ἐξετάσωμεν τὴν σημασίαν καὶ τὴν φύσιν τῆς ἀληθείας, ὡς σχετιζομένην πρὸς τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν ζωήν, ὡς ἐννοουμένην καὶ ἐκφερομένην ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ διδαχῇ Του, καὶ ὡς ἐκπροσωπουμένην ἐν τῇ ἰδίᾳ Του ἐπιγείῳ ζωῇ. Ὡς τοιαύτη ἡ ἀλήθεια παύει τοῦ νὰ ἦναι ἁπλῶς ἀντικειμενικὴ — νὰ ἀποτελῇ δηλαδὴ τὸ ἀντικείμενον τῆς διανοήσεως—καὶ εἶναι ταυτοχρόνως ἀντικειμενικὴ καὶ ὑποκειμενική, δηλαδὴ διαπνέει ὁλόκληρον τὸ εἶναι τοῦ ἀνθρώπου, διαμορφώνουσα τὸν χαρακτῆρα καὶ διαρρυθμίζουσα τὰς πράξεις τοῦ βίου. Ἄς ἴδωμεν λοιπὸν τί περὶ τῆς ἀληθείας ἐδίδαξεν ὁ Κύριος ἡμῶν, καὶ πῶς ἀναπαρέστησεν ἐν τῷ χαρακτῆρι καὶ τῇ ζωῇ Αὐτοῦ τὴν ἀλήθειαν, Ἐκεῖνος ὅστις ἀνακεφαλαιῶν ὅλην τὴν διδαχήν Του εἰς τρεῖς λέξεις εἶπεν: ***Ἐγώ εἰμι ἡ Ὁδὸς καὶ ἡ Ἀλήθεια καὶ ἡ Ζωή.***

Ἀναρίθμητα εἶναι τὰ χωρία τῆς Καινῆς Διαθήκης τὰ διαλαμβάνοντα περὶ τῆς Ἀληθείας ὑπὸ τὴν Χριστιανικὴν σημασίαν. Ἐκ τούτων παραπέμπομεν τὸν ἀναγνώστην εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον καὶ Ἐπιστολάς, ἐφιστῶντες τὴν προσοχήν του εἰς τὸ ὅ,τι ἐκ τῶν τεσσάρων Εὐαγγελιστῶν, μόνος ὁ Ἰωάννης, ὁ καὶ συμπαθέστατος καὶ πνευματικώτατος τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου, ἀναφέρει τὴν λέξιν ***ἀλήθειαν*** ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ Διδασκάλου του, εἰσχωρῶν βαθύτερον ὅλων εἰς τὸ νόημα καὶ τὸ θέλημα Ἐκείνου. Ἡ δὲ τόσον συχνὴ ἐπανάληψις τῆς λέξεως ταύτης εἶναι ἀπόδειξις ὅτι ὁ Κύριος δὲν ἐζήτησε νὰ ἐπιβάλῃ τὴν διδαχήν Του διὰ τῆς βίας οὐδὲ δι' ἄλλων, τῶν συνήθων παρ' ἀνθρώποις, μεθόδων, ἀλλὰ διὰ τῆς διανοητικῆς ἐκείνης πληροφορίας, ἥτις ἔχει ὡς ἄμεσον ἀποτέλεσμα τὴν ὑπακοήν, μὲ τὴν ἀπαραίτητον ἐμφάνισιν ταύτης εἰς τὸν ἀτομικὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν ζωήν. Τὸ ἀντίθετον τῆς ἀληθείας εἶναι τὸ ψεῦδος. Ὁ ἐμμένων εἰς τὸ ψεῦδος καὶ τὴν πλάνην εἶναι αἰχμάλωτος τοῦ πατρὸς τοῦ ψεύδους, τοῦ Διαβόλου, ὅστις ἀπ' ἀρχῆς ζητεῖ νὰ πλανήσῃ. Ἐκ τῆς δουλείας δὲ ταύτης μόνον ἡ ἀποδοχὴ καὶ ἡ ἐμμονὴ ἐν τῇ ἀληθείᾳ τοῦ Χριστοῦ δύναται νὰ σώσῃ τὸν ἄνθρωπον, καὶ νὰ ἐμφανισθῇ ἐν τῷ χαρακτῆρί του ὡς ὁ μοχλὸς τοῦ βίου του. ***«Ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀληθῶς μαθηταί μου ἐστέ, καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ***

***ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς*»**. (Ἰωάν. η΄. 31, 32). Ἡ βάσις λοιπὸν τῆς κατὰ Χριστὸν ζωῆς εἶναι ἡ ἀλήθεια τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ψευδὴς καὶ ἀπατηλὴ πληροφορία καὶ γνῶσις φέρει εἰς τὸν ὄλεθρον.

Ἀλλ᾿ ἂς παρακολουθήσωμεν τὴν χρῆσιν τῆς λέξεως «ἀλήθεια» ἐκ στόματος αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, κατὰ τὴν τελευταίαν ἑσπέραν τῆς ἐπιγείου Του ζωῆς, ὁπότε, περιστοιχούμενος ὑπὸ τῶν μαθητῶν Του, ἔδιδεν εἰς αὐτοὺς τὰς τελευταίας του παρακαταθήκας. Τὴν προφανῆ των δυσθυμίαν καὶ ἐνδόμυχον λύπην κατανοῶν σπεύδει ἐν πρώτοις νὰ χύσῃ βάλσαμον παρηγορίας εἰς τὰς ψυχάς των. «***Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία· πιστεύετε εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς Ἐμὲ πιστεύετε . . . Καὶ ἄλλον παράκλητον δώσω ὑμῖν, τὸ Πνεῦμα τῆς Ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτὸ οὐδὲ γινώσκει αὐτό*»** . . . . «***Ὁ Παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ὃ πέμψει ὁ Πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, Ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν*»**. Καὶ βραδύτερον ὁ Κύριος δέεται πρὸς τὸν Πατέρα ὑπὲρ τῶν μαθητῶν του : «***Ἁγίασον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου· ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλήθεια ἐστιν . . . Καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἁγιάζω ἐμαυτόν, ἵνα καὶ αὐτοὶ ὦσιν ἡγιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ*»** (Ἰωάν. ιζ΄. 17, 19). Μόνον ἐφ᾿ ὅσον ἀναπαριστᾷ ὁ χαρακτὴρ καὶ ἡ ζωὴ τοῦ μαθητοῦ τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν ζωὴν τοῦ Διδασκάλου, εἶναι κάτοχος τῆς Ἀληθείας. Ὁποία βαθεῖα ἔννοια, πόσον ὑψηλὸν τὸ ἀγώνισμα τῆς ἀληθείας!

Ἔτι ἅπαξ ἀκούεται ἡ λέξις «ἀλήθεια» εἰς τὸ τέλος τῆς μαρτυρικῆς νυκτὸς τῶν Παθῶν. Ρίπτεται ἐπιπολαίως εἰς τὸ μέσον ὑπὸ τοῦ Πιλάτου: «***Καὶ τί ἐστὶν ἀλήθεια ;*»** Ἀλλ᾿ εἰς τοῦτο δὲν ἐδόθη ἀπάντησις ὑπὸ τοῦ Καρδιογνώστου. Δίδαγμα καὶ τοῦτο, ὅτι ὑπάρχουν περιστάσεις, ὅτε τὰς ἀληθείας τῆς πίστεως ἡμῶν δὲν πρέπει νὰ ἐκθέτωμεν εἰς τὴν ἀσέβειαν τῶν ἄλλων.

Ἐκ τῆς πληθύος τῶν ρήσεων τοῦ Κυρίου περὶ ἀληθείας ἐξάγεται ὅτι ἡ ἀλήθεια δὲν εἶναι ἀπόκτημα τῆς διανοίας ἀποκλειστικῶς, ἀλλ᾿ ὁλοκλήρου τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ὑποστάσεως. Ὅτι δὲν εἶναι ἄγονος γνῶσις, ἀλλ᾿ ἐπιφέρει μεταβολὴν ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ τοῦ ἀνθρώπου, κατευθύνει τὴν θέλησιν αὐτοῦ καὶ τὸν κρατεῖ προσανατολισμένον πρὸς τὴν Πηγὴν τῆς Ἀληθείας. Εἶναί τι ***ἀσκητόν.*** Ὁ κάτοχος τῆς ἀληθείας δὲν περιορίζεται εἰς τὴν γνῶσιν, ἀλλὰ ταυτοχρόνως ἀγαπᾷ καὶ ἀποφασίζει. Ἡ ἀλήθεια, τὴν ὁποίαν ἀποδέχεται ὁ νοῦς, εὐθὺς γίνεται κτῆμα καὶ τῶν αἰσθημάτων καὶ τῆς θελήσεως, ζυμώνεται μὲ τὴν ὑπόστασιν τοῦ κατέχοντος αὐτὴν κατὰ Χριστόν. Καὶ βεβαιοῦται αὕτη ἡ συνεργασία ὁλοκλήρου τοῦ Ἐγώ, ἐκ δύο ἰδίως ρήσεων τοῦ Κυρίου· ἡ μία τούτων ἀποβλέπει τὴν ἔμπρακτον ὑπακοήν : «***Ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ τοῦ Πατρὸς ποιεῖν*** γνώσεται περὶ τῆς διδαχῆς» (Ἰωάν. ζ΄. 17)· ἡ ἄλλη, τὸ αἰσθητικὸν μέρος τοῦ ἀνθρώπου: «***Ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει» καὶ ὁ Πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτὸν καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ᾿ αὐτοῦ ποιήσωμεν*»** (Ἰωάν. ιδ΄. 23). Εἰς αὐτὰ τὰ δύο χωρία συνοψίζεται ἡ διδαχὴ τοῦ Χριστοῦ περὶ τῆς γνώσεως, ἥτις εἶναι καὶ ἡ ἀλήθεια.

ΔΙΑΤΙ ΠΙΚΡΑΙΝΕΙΣ ΤΟΝ ΑΛΛΟΝ;

Ὑποθέτω, ἀναγνῶστα, ὅτι εἶσαι κατὰ βάθος καλός, ὅτι ἔχεις πολλὰ καὶ πολύτιμα προτερήματα, ἀλλ᾽ ὅτι δυστυχῶς εἶσαι ἐπιρρεπὴς πρὸς μίαν κακὴν συνήθειαν, «νὰ πετᾷς τὰ λόγια σου», ὥστε νὰ πληγώνῃς καὶ νὰ πικραίνῃς τοὺς ἄλλους.

Δὲν τὸ πράττεις ἐκ κακῆς προθέσεως, ἄλλως δὲν θὰ ἦσουν ἄξιος νὰ λέγεσαι «καλός»· ἀλλὰ παρασύρεσαι εἰς τὴν ὁμιλίαν, ἄλλοτε διὰ νὰ ἐπιδείξῃς πνεῦμα, ἄλλοτε διὰ νὰ φανῇς ὅτι εἶσαι καλλίτερα πληροφορημένος ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Ἐνίοτε δὲ πληγώνεις χωρὶς λέξεις. Διὰ μιᾶς χειρονομίας, δι᾽ ἑνὸς βλέμματος, δι᾽ ἑνὸς μειδιάματος, ἔρριψες τὸ βέλος τὸ φαρμακερόν, τοῦ ὁποίου τὸ φαρμάκι παραμένει εἰς τὴν πληγὴν καὶ πολλάκις ἀφορμίζει.

Εἰς διάφορα μέρη τοῦ Εὐαγγελίου ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ἐπιπλήττει τοὺς μαθητάς Του, διότι θέλοντες νὰ διορθώσουν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον τοῖς ἐφαίνετο ὄχι ὀρθόν, ἐπίκραινον τοὺς ἄλλους. Τοῦτο συνέβη ὅταν διεμαρτυρήθησαν διὰ τὴν σπατάλην τοῦ πολυτίμου μύρου, τὸ ὁποῖον μία γυνὴ ἐπέχυσεν ἐπὶ τοὺς πόδας τοῦ Χριστοῦ. Ἡ πρᾶξις αὕτη ἦτο ἔνδειξις ἀγάπης, ἀλλ᾽ ὅμως οἱ λόγοι τῶν μαθητῶν θὰ ἐψύχραναν καὶ θὰ ἐλύπησαν τὴν δηλώσασαν κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπον τὴν ἀγάπην της.

Πόσον ὅμως ἠπίως ἐπιπλήττει ὁ Κύριος τοὺς μαθητάς, ἐνῷ ταὐτοχρόνως καταδικάζει τὴν σκέψιν των! Ἡ ἐπίπληξις αὕτη μᾶς διδάσκει, ὅτι πρέπει νὰ ἀποφεύγωμεν νὰ πικραίνωμεν διὰ τῶν λόγων μας τὰς πράξεις, αἵτινες γίνονται ***ἐπὶ σκοπῷ ἀγαθῷ,*** ἀκόμη καὶ ἂν καὶ ἡμεῖς δὲν τὰς ἐγκρίνωμεν.

Ἄλλοι τρόποι, κατὰ τοὺς ὁποίους πικραίνομεν τοὺς ἄλλους, ὑπάρχουν πολλοὶ —ὑπὸ τύπον ἀστεϊσμοῦ, ρίπτεται ἐνίοτε τὸ πικρότερον δηλητήριον. Διὰ τῆς τραχύτητος τοῦ τρόπου καὶ τῶν λόγων πληγώνομεν βαθέως τὰς εὐαισθήτους ψυχάς, αὗται δὲ ὅπως προφυλαχθῶσιν ἀπὸ τὰς ἐπιθέσεις μας, κρύπτουν τὰς σκέψεις των, καθίστανται ὕπουλοι, διπρόσωποι. Κοινότατον αἴτιον, τὸ ὁποῖον κάμνει τοὺς ἀνθρώπους νὰ πληγώνουν καὶ νὰ πικραίνουν τοὺς ἄλλους, εἶναι ἡ ἰδία των κατάστασις δυσθυμίας καὶ δυσαρεσκείας μὲ ὅλα τὰ πράγματα τῆς ζωῆς. Αὕτη γεννᾷ τὴν ***ἔριδα,*** καὶ τὰς μᾶλλον φαρμακερὰς πληγάς, αἱ ὁποῖαι δυσκόλως ἐπουλοῦνται.

Καὶ τέλος, παραδόξως, κοινοτάτη εἶναι ἡ ἀπερίσκεπτος καὶ ἀπροκάλυπτος χρῆσις πικρῶν λόγων μεταξὺ τῶν στενώτατα συνδεδεμένων διὰ τοῦ αἵματος καὶ τῆς φιλίας ἀτόμων. Δὲν φυλάττομεν τὴν γλῶσσάν μας μετὰ τῶν οἰκείων μας, διότι εἶναι «ἰδικοί μας», καὶ ἠξεύρομεν ὅτι θὰ μᾶς συγχωρήσουν καὶ θὰ ἐννοήσουν πῶς ἐλέχθησαν τὰ λόγια τὰ ὁποῖα τοὺς ἐπίκραναν. Ὁποῖος παραλογισμός! Μετὰ τῶν οἰκείων μας ἀκριβῶς ὀφείλομεν νὰ φυλάττωμεν τὴν γλῶσσάν μας ἀπὸ κάθε ἀπερίσκεπτον λέξιν, διότι ἄλλως ὅλος ὁ μηχανισμὸς τῆς οἰκογενειακῆς ἁρμονίας χωλαίνει, μὲ προστριβὴν ἀκατάπαυστον καὶ ἀνυπόφορον. Εὐτυχῶς ὑπάρχει καὶ ἡ θεραπεία τούτου—εἶναι τὸ λάδι τῆς ***ἀγάπης,*** ἀπὸ τὸ ὁποῖον μία σταγὼν ἀρκεῖ διὰ νὰ ἐπιφέρῃ τὴν ἁρμονίαν.

ΠΟΙΚΙΛΑ

— **Ἡ πρὸ τοῦ πολέμου** ἀναπτυχθεῖσα μεταξὺ τῆς πανεπιστημιακῆς νεολαίας τῆς Ρωσσίας ***θρησκευτικὴ ζύμωσις*** ἔλαβε τὴν ὤθησίν της ἐκ τῆς προσπαθείας τοῦ εὐσεβοῦς Βαρώνου Νικολάϊ καὶ πολλαὶ ὁμάδες φοιτητικαὶ ἐσχηματίσθησαν τότε πρὸς μελέτην τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ὑπὸ γνησίου ἱεραποστολικοῦ ζήλου ἐμφορούμεναι. Ἦτο ἀδύνατον ἡ προσπάθεια αὕτη νὰ διαφύγῃ τὸν λυσσώδη διωγμὸν τῆς θρησκείας τοῦ Μπολσεβικισμοῦ, μέχρι δὲ ποίου βαθμοῦ ἀσπλαγχνίας ἐφηρμόσθη κατὰ τῆς πανεπιστημιακῆς νεολαίας τὸ ἐξοντωτικὸν πρόγραμμα τῆς Σοβιετικῆς Κυβερνήσεως, τὸ ἐκθέτει ἐν πλάτει μία πρῴην ὑφηγήτρια ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Πετρουπόλεως, εἰς ἐπιστολὴν δημοσιευθεῖσαν ἐν τῷ «Δελτίῳ τῶν Διεθνῶν Εὐαγγελικῶν Πανεπιστημιακῶν Ἑνώσεων». Ἡ κ. Ναθαλία Γκρουσέγκοβα γράφει μεταξὺ ἄλλων: «Κατέστη εἰς ἄκρον δύσκολος ἡ συμβίωσις τοῦ Χριστιανισμοῦ μετὰ τοῦ Μπολσεβικισμοῦ. Τὸ σύστημα τοῦ ἀσπλάγχνου προγράμματος τῆς Κυβερνήσεως κατὰ παντὸς ὁμολογοῦντος τὸν Χριστὸν εἶναι: «Αἰχμαλωτίσατε τὴν νέαν γενεὰν καὶ ἡ θρησκεία θὰ ἀποθάνῃ φυσικὸν θάνατον!» Πρὸς πραγματοποίησιν τοῦ σχεδίου τούτου 63,000 φοιτητῶν ἀπηλάθησαν κατὰ τὰ ἔτη 1924—1925 ἐκ τῶν διαφόρων πανεπιστημίων τῆς Ρωσσίας, λαβόντες ἐπὶ τούτῳ τὸ ἀπαγορευτικὸν «***Διαβατήριον τῶν λύκων***», δυνάμει τοῦ ὁποίου ἐκλείοντο κατ' αὐτῶν αἱ θύραι ὅλων τῶν ἐν Ρωσσίᾳ πανεπιστημίων, ἀκόμη δὲ καὶ ὅλα τὰ βιοποριστικὰ ἐπαγγέλματα. Πολλοὶ φοιτηταὶ ηὐτοκτόνησαν ἐπὶ τῇ κοινοποιήσει τοῦ ἐγγράφου τούτου. Οἱ ἀπελαθέντες ἀνῆκον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις, ἀλλὰ περιλαμβάνονται μεταξὺ αὐτῶν καὶ «πάντες οἱ ἐκφράζοντες πίστιν εἰς τὴν θρησκείαν». Πράγματι, ὁ Ἀντίχριστος βασιλεύει εἰς τὴν Ρωσσίαν σήμερον. Παρ' ὅλον ὅμως τὸν ἀπηνῆ τοῦτον διωγμὸν πολλοὶ ἐκ τῶν ἀπελαθέντων φοιτητῶν μένουν σταθεροὶ εἰς τὰς πεποιθήσεις των καὶ ἐξευρίσκουν τρόπον νὰ συνέρχωνται, καθ' ὁμάδας καὶ κύκλους, πρὸς λατρείαν καὶ πρὸς ἀλληλοβοήθειαν καὶ παρηγορίαν. Ἐπικαλούμεθα ὑπὲρ αὐτῶν τὴν συμπάθειαν καὶ τὰς προσευχὰς τῶν ἁπανταχοῦ Χριστιανῶν φοιτητῶν καὶ φοιτητριῶν.

— **Ἔργον ἐξόχως Χριστιανικὸν** διεξάγεται ἀπὸ 25ετίας μεταξὺ τῶν λεπρῶν τῆς Ἐσθονίας ὑπὸ εὐσεβοῦς λαϊκοῦ Ἐσθονοῦ τοῦ κ. Ἀδὰμ Πόδιν, ὅστις μετὰ τῆς συζύγου του ἐπισκέπτεται τὰ λεπροκομεῖα τῆς χώρας πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν ἀτυχῶν ἐκείνων, οἵτινες ἀποκλείονται ἀπὸ τὴν μετὰ τῶν συμπατριωτῶν των κοινὴν ζωήν. Τοῖς κηρύττει τὸ Εὐαγγέλιον παρέχων ἰδιάζουσαν διδασκαλίαν εἰς τοὺς ζητοῦντας νὰ καθοδηγηθῶσιν εἰς τὴν κατὰ Χριστὸν ζωήν. Ὁ τόσον ἀφωσιωμένος οὗτος ἐργάτης τοῦ Χριστοῦ εἶναι ταυτοχρόνως καὶ τακτικὸς ἐπισκέπτης τῶν φυλακῶν καὶ σωφρονιστηρίων τῆς Ἐσθονίας, συνοδεύεται δὲ καὶ ὑπὸ χορῳδίας κατὰ τὰς ὡραίας ἡμέρας τῶν Χριστουγέννων. Τὸ ὑπὲρ τῶν φυλακισμένων ἔργον του ἤρχισε προπολεμικῶς καὶ τὸ διεξάγει ἔκτοτε. Εὑρισκόμενος μίαν φορὰν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς πριγκηπίσσης Ναταλίας Λίβεν, εὐσεβοῦς Εὐαγγελικῆς ἀριστοκράτιδος, συνήντησε τὸν τότε Γενικὸν Διοικητὴν τῶν φυλακῶν τῆς Ρωσσίας Μαξίμωφ, ὅστις τῷ ἐπρότεινε νὰ ἀναλάβῃ τὴν τακτικὴν ἐπίσκεψιν τῶν φυλακῶν. Ὁ Πόδιν ἐδέχθη καὶ τὴν ἐπαύριον ἔλαβεν ἐπίσημον ἔγγραφον, διὰ τοῦ ὁποίου τῷ ἐπετρέπετο ἡ ἐλευθέρα εἴσοδος εἰς πᾶσαν φυλακὴν τῆς Ρωσσίας μὲ ἰδιαιτέραν ἐπὶ τούτῳ σύστασιν πρὸς τὰς ἀρχὰς τῶν ἱδρυμάτων τούτων. Δύο ἡμέρας ἀργότερον ὁ Μαξίμωφ ἐδολοφονεῖτο ὑπὸ ἀγνώστου νέου ἐντὸς τοῦ γραφείου του· ἀλλ' ἡ ἰδέα του ζῇ καὶ πραγματοποιεῖται σήμερον εἰς τὴν ἀποσπασθεῖσαν ἐκ τοῦ Ρωσσικοῦ Κράτους μικρὰν ἀλλὰ προοδευτικὴν Ἐσθονίαν.